Philatelica

88/2

Philatelica 88/2

TARTALOM

NAGY FERENC: Az 1918. évi „REPÜLŐ POSTA" előzményei és története – II. rész 1
DR. PALOTÁS ZOLTÁN: Az 1940-ben visszacsatolt Erdélyrész pótbélyegzői 14
VOLONCS GÁBOR: Az 1945-ös nagyváradi helyi kiadású felülnyomott bélyegek 29
FIGYELMÉBE AJÁNLJUK
– *Expresszlevél kísérő irata (Dr. Borsay János)* 33
– *Könyvismertetés (Hrabál László)* 44
SOLT HUGÓ 44

A MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE TUDOMÁNYOS KÖZLÖNYE
BUDAPEST VI., VÖRÖSMARTY U. 65.
FELELŐS SZERKESZTŐ: SURÁNYI LÁSZLÓ
SZERKESZTŐK: HRABÁL LÁSZLÓ, DR. SIMÁDY BÉLA, SIMON GY. FERENC ÉS VISNYOVSZKI GÁBOR
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: TÖLGYESI BEÁTA
FELELŐS KIADÓ: KISS ERNŐ
XVIII. ÉVFOLYAM
A KIADVÁNYT AZ EDITORG GM GONDOZZA
88.2921 SZOLNOKI NYOMDA – FELELŐS VEZETŐ: GOMBKÖTŐ BÉLA
ISSN 0324–4806

Az 1918. évi „REPÜLŐ POSTA" előzményei és története
II. rész

Az első magyar polgári légiposta 70. évfordulójára

NAGY FERENC (BUDAPEST)

Az Osztrák–Magyar Monarchia és Ukrajna közötti légi kapcsolat, a tervbe vett Bécs–Odessza – úgynevezett *déli szárny* – járat kialakításának első lépése a Bécs–Budapest közötti szakasz létrehozása volt.

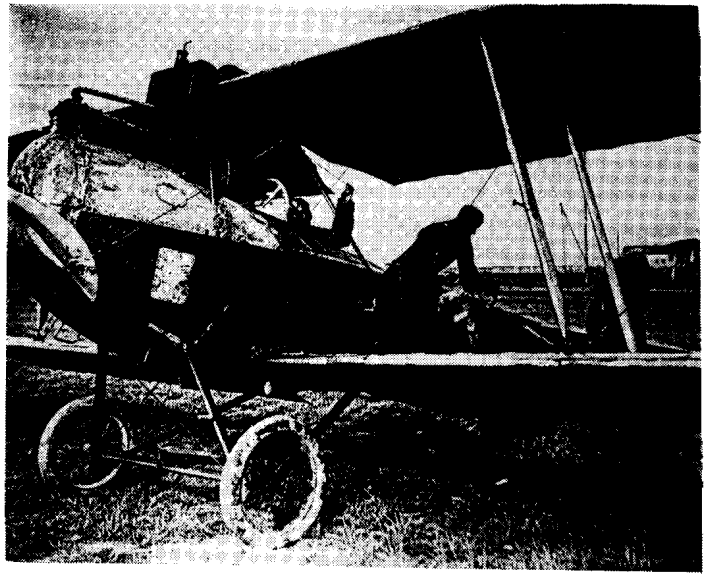
A Magyar Királyi Posta teljesen független repülőpostát akart létesíteni, saját kezelésében. A repülőgépek ekkor azonban még háborús eszközök voltak, s mint ilyenek, a hadügyminisztérium alá tartoztak. A polgári légiposta igazodott a katonai keretekhez, ami főleg *Szterényi József* kereskedelemügyi miniszter érdeme. A közös hadvezetés, valamint a Posta és a Kereskedelemügyi Minisztérium megegyezett abban, hogy a polgári légiposta-forgalom a háború végéig katonai kezelésben marad, a háború befejeztével pedig az intézmény – felszerelésével együtt – a posta keretei között működik tovább.

A Magyar Bélyegek Monográfiája IV. kötetében érdekes adalékok találhatók arról, hogy a légiposta és a légi személyszállítás megindítására magánkezdeményezések is voltak (245–246. old.). A bélyeggyűjtők kezdettől fogva óriási érdeklődést mutattak a repülőposta iránt, ezt a szaklapok korabeli cikkei is igazolják.

A *Philatelia* c. szaklap *(Doskar Ferenc* kiváló bélyegújságja) júliusi számában nyolc oldalt szentel az eseménynek. Kövessük nyomon mi is a járat megindulását.

A járat megindulása

A repülőgépek a Mátyásföldi Repülőtérről, a Magyar Általános Gépgyár (ma Ikarus Karosszéria- és Járműgyár) repülőteréről indultak útjukra. A július 4-én elsőként felszálló

1. ábra

gép *Brandenburg* típusú kétfedelű Ufág-hadigép volt *(1. ábra)*, 180 lóerős motorral (készítője az albertfalvai repülőgépgyár). Korábban már négy éven át az olaszországi harctereken szolgált, sebessége szélcsendben 120 km/óra volt. A gépen két pilótaülés volt, a második ülés alatt helyezték el – jobbra és balra egyenletesen elosztva – a repülőpostai küldeményeket, amelyeknek összsúlya a 80 kg-ot nem haladhatta meg.

Az indulásra ünnepélyes külsőségek között került sor. A repülőtérre néhány perccel kilenc óra után ért ki az autó, amellyel *Földessy* főfelügyelő a postazsákot hozta (az autó a Főpostától a repülőtérig harminc perc alatt ért ki). A zsákot a két pilóta, *dr. Raft-Marwil Ágoston* kapitány és *Vargha Emil* főhadnagy vették át – mindketten többszörösen kitüntetett tisztek. Meg kell még jegyeznünk, hogy a repülőpostaszolgálathoz rajtuk kívül 50 katona és 20 civil postás volt beosztva.

A megnyitó ünnepségen a hadsereg részéről *Dáni Balázs* vezérőrnagy, a kereskedelemügyi minisztérium nevében *Szterényi József* miniszter, végül osztrák kollegája nevében *Hocheisel* bécsi postafőnök mondtak beszédet.

Dáni Balázs kitért a Bécs–Kijev repülőjárat létesítésére és a „második vonal" létrehozásának szándékára, megemlítve, hogy hamarosan sor kerül a *Budapest–Arad* vonalszakasz megnyitására is. A vezérőrnagy a hadvezetés nevében átadta a járatot a kereskedelmi miniszternek. *Szterényi József* megnyitó beszédében méltatta a hős hadirepülők tetteit és köszönetet mondott a hadügyminiszternek, hogy lehetővé tette a légipostajárat megindulását a monarchia két fővárosa között:

> „... Állami önállóságunk teljes kidomborítása és megóvása mellett, nemzeti jellegünk teljes érvényesítésével, a monarchia erősítésére kívánunk dolgozni minden téren, szolgálva ezzel is a mi saját államiságunknak legfontosabb érdekeit is. Ma a háború idején, természetszerűleg csak katonai igazgatás alatt állhat; hiszen a hadviselés érdekei nem engedhetik meg, hogy ma más, mint a hadsereg, légi járművel rendelkezzék. A jövő azonban a magánvállalkozásé.
>
> Ma még csak Béccsel köti össze Budapestet a magyar repülőposta, de el fog jönni hamar az idő, amikor nemzetközi közlekedési eszközzé válik a repülőgép, mind postai, mind tágabb értelemben vett forgalmi szempontból. Miután Magyarország helyzeténél fogva átmeneti területe lehet az európai légi közlekedésnek, az előrelátás kívánja meg városainktól, hogy idejekorán gondoskodjanak repülőgép-kikötőhelyekről, mint egyik alapvető feltételéről a repülőgép-forgalom megteremtésének..."

(A jövőbe látó miniszter prófétikus szavait érdemesnek tartottam szó szerint közölni, emlékezve ezzel is feledésbe merült kiváló elődeinkre.)

A miniszter közölte, hogy az első repülőposta hódoló üzenetet visz a királynak (IV. Károly), a hadvezetőségnek és az osztrák kormánynak. Beszédét így fejezte be:

> „Legyen ez az első repülő-postajárat jelzése annak a nagymérvű haladásnak, amelyre a béke beálltával szükségünk van, legyen úttörője a magyar közgazdasági élet új irányának. Ezzel útjára bocsátom a vitéz pilótákat és az Isten oltalmába ajánlom őket."

(Nem a miniszteren múlt, hogy az általa elképzelt jövő a vesztes háborút követő évtizedekben nem éppen az ő vágyai szerint alakult, s hogy a magyar repülés fejlődését a vesztes oldalt sújtó intézkedések jelentősen visszavetették.) Végül is *Hocheisel* bécsi postafőnök üdvözlő szavai után, 10 óra 20 perckor a repülőgép a Rákóczi induló hangjai mellett lassan a levegőbe emelkedett, és a nagyszámú közönség lelkes éljenzése közepette elindult Bécs felé, több más repülőgép kíséretében. Útja – amely Tata, Komárom, Győr és Királyhida fölött vezetett – összesen 2 óra 3 percig tartott. Ebben az is szerepet játszott, hogy útközben eső érte, emiatt Pozsony felé kellett kerülnie, ami valamelyes késést okozott.

Az asperni repülőtéren landoló repülőgépből a postazsákot azonnal átadták a bécsi főposta ott várakozó képviselőjének.

Ennyi röviden az első magyar polgári légiposta megindulásának története. Repüléstörténeti fontossága hosszabb méltatást érdemelne, amire egy filatéliai szaklap keretein belül nincs lehetőség. Érdemes megjegyezni, hogy a két főváros között postát szállító repülőgépek tulajdonképpen nemcsak az első osztrák, ill. az első magyar repülőpostát teremtették meg, hanem – tekintettel a perszonálunió két önálló államára (eltérő bélyegkibocsátásokkal) – az *első nemzetközi repülőpostának* is tekinthetők. A megítéléstől függetlenül az esemény jelentőségéről rövid bevezetőnk alapján is képet alkothatunk. Filatéliai vonatkozásairól a cikk első részében már szóltunk. A továbbiakban ezekről szeretnék részletesen is beszámolni az olvasóknak.

A „REPÜLŐ POSTA" bélyegek és a velük bérmentesített küldemények

2. ábra

Közismert, hogy a légi úton továbbítandó levelek bérmentesítésére a forgalomban levő 75 filléres és 2 koronás *Parlamentes* bélyegeket „REPÜLŐ POSTA" felirattal és 1 K 50 f, ill. 4 K 50 f értékjelzéssel felülnyomták. Összesen 70 000 bélyegpár készült. A felülnyomás jellemzőit itt nem részletezzük, az megtalálható a MBM IV. kötete 248. oldalának alsó felében. A bélyegeket a *2. ábrán* nagyítva mutatjuk be, mivel hamis felülnyomatok is léteznek, de mivel zömük igen kezdetleges, az eredetivel összehasonlítva hamis voltuk könnyen felismerhető (a hamisításokra a későbbiekben még kitérünk).

Noha a bélyegpár a magyar országgyűjteményeknek megbecsültebb darabjai közé tartozik, a kiadás igazi érdekességét a küldeményeken felhasznált példányok hordozzák.

A repülőposta által szállított küldemények és díjszabásuk

A repülőjáratok csak bérmentesített egyszerű és ajánlott leveleket és levelezőlapokat szállíthatnak, de jelentős számú távirat is került ezen az úton a császárvárosba. A küldemények díjszabását a IV. kötet is ismerteti, mégis célszerűnek tartom e cikk keretében is röviden összefoglalni a tarifákat. (A IV. kötet 246–247. oldalain a teljes rendelet megtalálható.)

A repülőpostán továbbított küldemény díja:

- a hasonló fajtájú és súlyú küldemény rendes postai díja (alapdíj);
- a repülőpostán való szállítás díja, ez *minden megkezdett 20 g után* külön 1 K 50 fillér; a Bécsen túl küldött küldemények esetén *minden további vonalszakaszra* 1 K 50 fillér;
  (Egy vonalszakasznak számított a *Bécs–Krakkó*, ill. a *Krakkó–Lemberg*, valamint a *Lemberg–Kijev* szakasz. A *Budapest–Kijev* útvonalon a Budapest–Bécs szakaszt nem vették figyelembe, így egy ilyen levélre 20 grammonként nem 6 K-t, hanem csak 4 K 50 fillért kellett repülőpostai díjként felragasztani.)
- közvetítési díj – súlyra való tekintet nélkül – a repülőjárathoz történő szállításért, *küldeményenként* 1 korona;
- expressz kézbesítési díj (60 fillér).

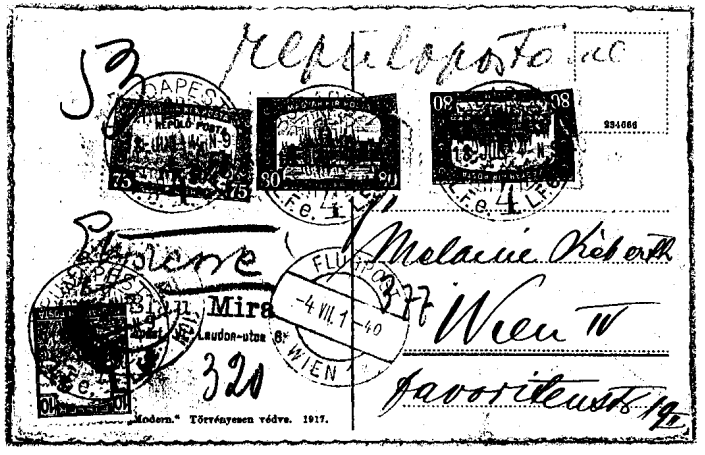
Az előzőek alapján kiszámítható, hogy egy Bécsbe küldött *levelezőlap* díja:

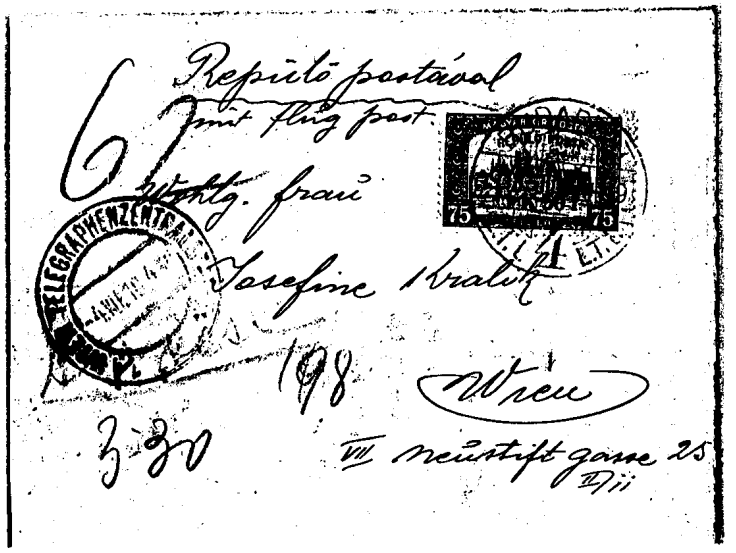
alapdíj		10 f
expresszdíj		60 f
közvetítési díj	1 K	
a repülőposta díja	1 K	50 f
Összesen	3 K	20 f, amiből

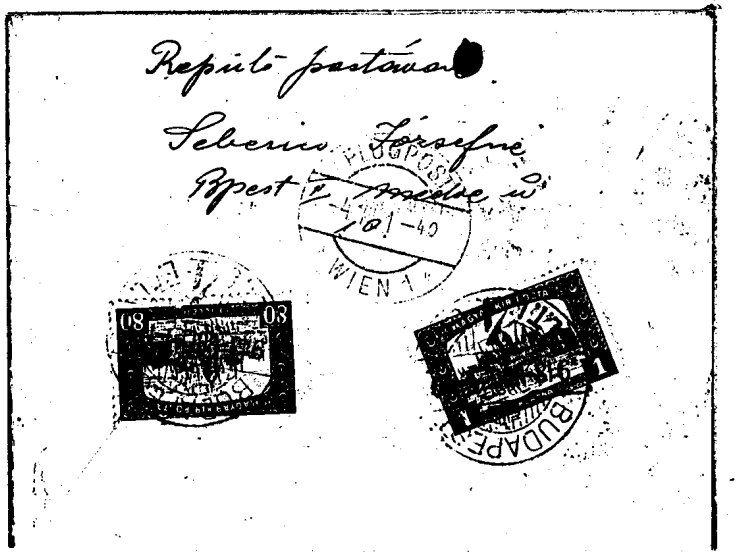
1 K 50 fillért „REPÜLŐ POSTA" bélyeggel, 1 K 70 fillért pedig rendes postabélyeggel kellett leróni (lásd *3. ábra). Levelek* esetében az alapdíj 10 f helyett 20 f, azaz egy egyszerű, 20 g-nál nem nehezebb levél díja 3 K 30 f volt *(4. ábra,* az előlapon az 1 K 50 f-es „REPÜLŐ POSTA" felülnyomatú bélyeg, a hátoldalon a további 1 K 80 f bérmentesítés *Parlamentes* bélyegekkel). Ha a küldeményt *ajánlottan* adták fel, az előző díjösszeghez további 25 fillért kellett számítani (vagyis az ajánlott levél díja 3 K 55 fillér, az ajánlott levelezőlap díja 3 K 45 fillér volt Bécsbe).

A fentiek ismeretében mindenfajta, repülőpostán feladott küldemény díja kiszámítható, ill. minden bérmentesítés ellenőrizhető.

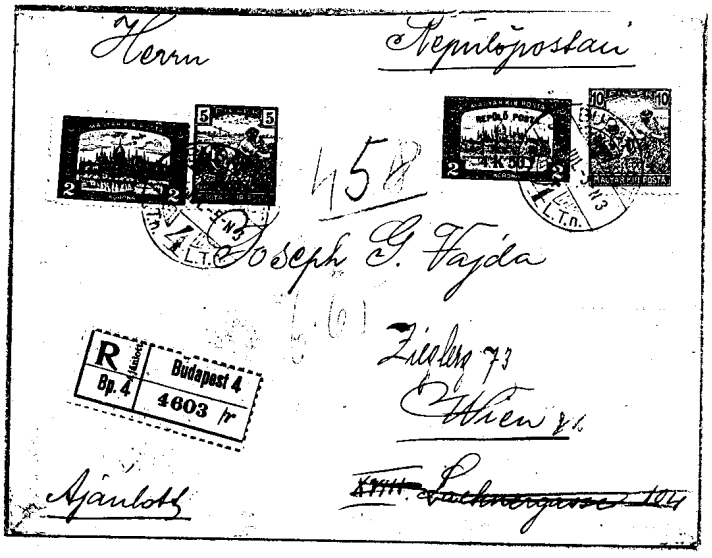
3. ábra

4. ábra

5. ábra

A könnyebb áttekinthetőség céljából mégegyszer összefoglaljuk a „REPÜLŐ POSTA" bélyegek felhasználását:

Budapest–Bécs	1 K 50 f
Budapest–Krakkó	3 K
Budapest–Lemberg	4 K 50 f
Budapest–Kijev	4 K 50 f, mindezen díjak

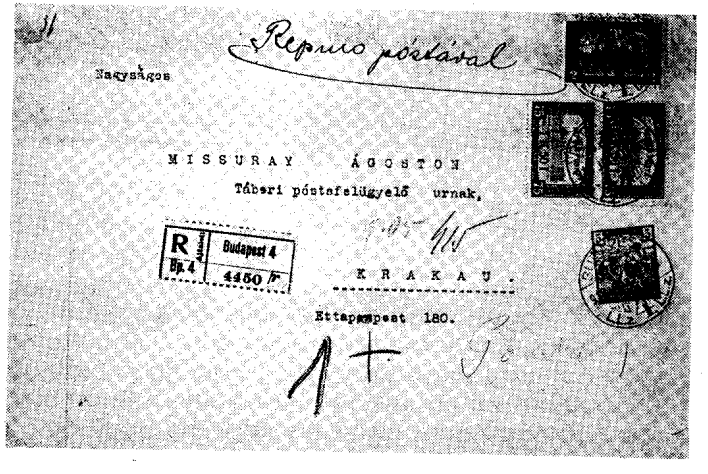
20 g-nál nem nehezebb küldemények esetén. Súlyosabb leveleknél ezek a díjak 20 grammonként többszöröződtek. A levelek *alapdíja* 20 gramm feletti leveleknél a további 20 g-oknak megfelelően ugyanannyiszor 5 fillérrel nőtt. Az *5. ábrán* látható levélen a repülőposta díjaként 4 K 50 filléres bélyeg látható, vagyis a levél 40 és 60 g közé esett. Ezt igazolja a 2 K 15 f-es kiegészítő bérmentesítés: közvetítési díj 1 K, expresszdíj 60 f, ajánlási díj 25 f, a maradék – alapdíjként lerótt – összeg 30 f, vagyis 20 f + 2x5 f, a 40 és 60 g közé eső levél alapdíja.

Krakkóba küldött, 20 g alatti levél látható a *6. ábrán*. A repülőposta díja 3 K, a normál bélyegekkel lerótt egyéb díjak összege 2 K 5 f, összesen 5 korona 5 fillér.

A *7. ábrán Kijevbe* küldött, 20 grammnál nem nehezebb levelet mutatunk be, 4 K 50 f-es „REPÜLŐ POSTA" bélyeggel és a többi viszonylatban már megismert, 20 g alatti ajánlott levelek egyéb díjait kiegyenlítő 2 korona 5 fillér bérmentesítéssel (a levél feladója *Térfi Béla*, a levelet Bécsben cenzúrázták).

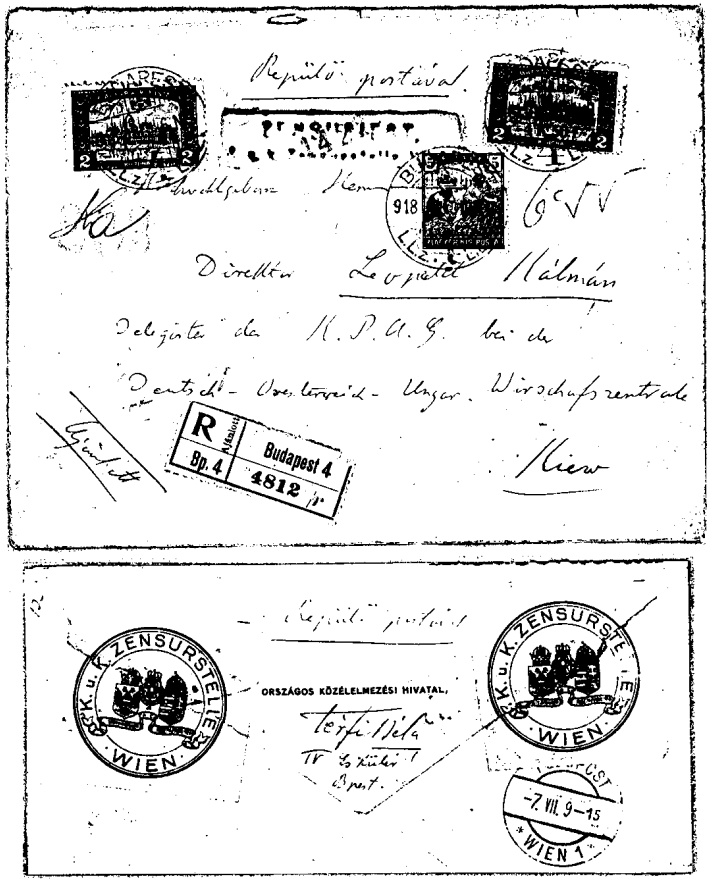
A „REPÜLŐ POSTA" bélyegeket a posta nem árusította, azokat *kizárólag* az arra kijelölt ablakoknál repülő postán feladott levelekre ragasztották fel, mégpedig a postai alkalmazottak. Szigorú utasításuk volt arra is, hogy a küldeményeket *nem szabad túlbérmentesíteni.* Ez a magyarázata annak, hogy a 4 K 50 f-es érték csak túlsúlyos, vagy Bécsen túlra küldött leveleken fordul elő, és nincsenek indokolatlanul felragasztott bélyegekkel túlbérmentesített levelek. Mivel a levelek nagy részének feladója bélyeggyűjtő volt, a gyűjtői lelemény alkalmazkodott a szigorú előírásokhoz. Az ötletes filatelisták megtömték újságpapírral a levelet, csakhogy rákerülhessen a kiadás mindkét címlete (szerzőnek hat darab Krakkóba küldött levele van, ezek közül *négy darabon* 6 K értékű repülőpostai díjat róttak le).

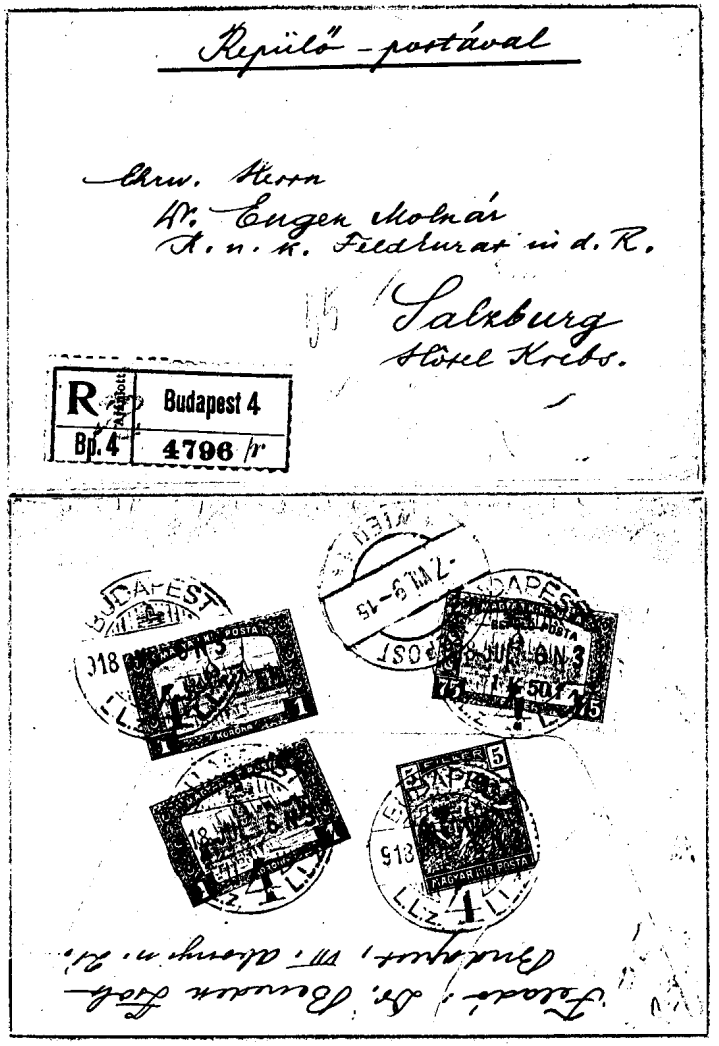
6. ábra

Annak ellenére, hogy a küldemények nagy része a *Budapest–Bécs–Krakkó–Lemberg–Kijev* viszonylatban is gyűjtői indíttatású, a szigorú előírások és azok pontos betartása következtében az analóg osztrák küldeményekhez képest *sokkal kevesebb* a felhasznált bélyegek – főleg a 4 K 50 f-es érték – száma. Nyugodtan kimondhatjuk, hogy éppen a fentiek miatt az első magyar repülőposta dokumentumai *sokkal ritkábbak,*

7. ábra

8. ábra

mint az osztrák kiadással bérmentesített küldemények, ennek következtében gyűjtésük is jóval nehezebb, ám érdekesebb és izgalmasabb.

9. ábra

A posta rendelete számos más részletkérdésre is kitér, így például olyan esetekre, amikor vegyes (légi-földi) szállítást igénylő rendeltetési helyre adja fel küldeményét a feladó. Felsorolja azon városokat is, *ahonnan és ahová* mód volt repülőpostával továbbított leveleket feladni. *Budapest*-nek a következő magyar városokkal volt (lett volna!) ilyen közvetlen kapcsolata: *Arad, Brassó, Debrecen, Eger, Gyöngyös, Kaposvár, Kecskemét, Lugos, Máramarossziget, Miskolc, Nagyszeben, Nagyvárad, Nyíregyháza, Pécs, Sátoraljaújhely, Szabadka, Szeged, Temesvár, Újvidék, Versecz, Zimony, Zombor (Zagreb* a rendeletben nem szerepel, de a szakirodalom szerint szintén ide sorolandó). *Az osztrák postaigazgatás területén* a Béccsel ilyen kapcsolatot tartó hivatalok *Brünn, Czernowitz, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Laibach, Linz, Prag, Salzburg, Triest, Troppau* és *Zara* városokban voltak.

Az ilyen levelek *igen ritkák*. A *8. ábrán Salzburg*ba címzett ajánlott levél látható, míg a *9. ábrán* bemutatott levél rendeltetési városa *Prága*. Mindkét levelet vasúton továbbították Bécsbe érkeztüket követően a címzettekhez.

A küldemények időbeni és úticél szerinti megoszlása

A Budapest–Bécs közötti repülőjárat július 4-től 23-ig szállított postai küldeményeket, azaz még *három hétig sem*. A húsz nap alatt szállított küldemények mennyiségét és a küldemények jellegét pontosan ismerjük, és bár azt a Monográfia is közli, jónak látjuk itt is közreadni:

A járat napja	Egyszerű	Ajánlott	Egyszerű	Ajánlott	Egyszerű	Ajánlott
	küldemény darabszám					
	Bécsbe		Krakkóba		Lembergbe	
július 4.	520	–	–	–	–	–
5.	651	431	–	–	–	–
6.	109	169	–	1	–	5
7.	68	61	–	–	–	–
8.	428	206	–	2	–	2
9.	461	249	–	1	1	4
10.	436	191	306	4	–	5
11.	181	125	70	–	44	–
12.	118	124	–	–	26	3
13.	36	97	–	–	–	–
14.	95	34	1	–	–	–
15.	120	100	1	–	73	1
16.	36	59	4	1	–	1
17.	306	95	–	10	13	2
18.	37	60	–	–	–	1
19.	43	217	–	–	–	3
20.	88	65	–	1	–	2
21.	11	–	–	–	–	–
22.	12	66	1	–	–	6
23.	39	103	–	–	–	–
Összesen	3795	2452	383	20	157	35
	6247		403		192	

A táblázatból kitűnik, hogy *Krakkóba és Lembergbe* lényegesen kevesebb küldeményt szállítottak, mint Bécsbe. *Kijevbe* küldött levelek nagy ritkaságnak számítanak (szerző az itt bemutatotton kívül mindössze egy levélről tud).

Szomorú eseménye a húsznapos repülőpostának az a *két*

szerencsétlenség, amely a 13-i és a 21-i postát szállító gépet érte, s amelynek négy halálos áldozata volt, valamennyien a legkiválóbb hadirepülők sorából.

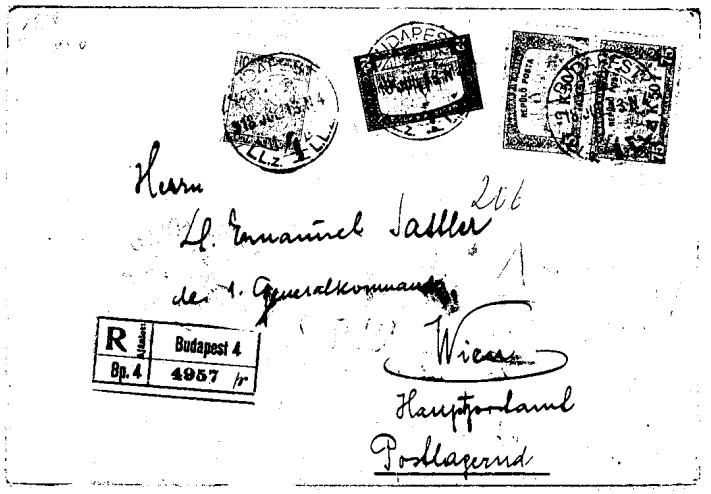
A táblázat jól mutatja, hogy az egyes napok küldeményforgalma között jelentős eltérés van. Az első két napon nagyszámú küldeményt adtak fel, míg 21-én például csak 11-et. Az *első nap* forgalmára jellemző, hogy az azt megelőző nap délutánján mintegy félezer levelet vettek fel. A Főpostán az ajánlott levelek feladási termében egy szűk kis rekeszt rögtönöztek, felette REPÜLŐ POSTA felirattal, alatta tintával írt kiegészítéssel: „A küldeményeket sem visszavonni, sem visszatartani nem lehet." Délután 5 órától egész este szakadatlanul folyt a levélfelvétel. *Ajánlott leveleket* 3-án nem is fogadtak el, a vény kiadása a torlódást csak fokozta volna. Az indulás napján, *július 4-én* reggel fél nyolckor nyitották ki a postahivatalt. Azok a levelek, amelyeket negyed kilencig feladtak, még bejutottak az első zárlatba.

Az egyes napok küldeményei között tehát értékkülönbség van attól függően, hogy az adott napon milyen mennyiségű küldeményt szállítottak. Az ezt a kiadást kedvelő gyűjtők szívesen látnák gyűjteményükben mind a húsz nap keletbélyegzését. Ha meggondoljuk, hogy 21-én összesen 11 db küldeményt vitt a szerencsétlenül járt gép, be kell látnunk, hogy ezt megvalósítani csaknem lehetetlen, de legalábbis nagyon nehéz.

A piacon lévő (helyesebben esetenként előbukkanó) küldemények értékeltéréseit ennél is jobban befolyásolja azok úticélja. Már említettem, hogy a *nem Bécsbe* küldött levelek jóval ritkábbak, keresettebbek és így értékesebbek is. Nagyon ritkák az egyéb helységekbe címzett küldemények (mint a 8. és 9. ábrán látható levelek), ilyen helyekről feladottakat pedig szerző nem is ismer, jónéhány kiállítás és árverési katalógus alapos áttanulmányozása után sem. Az is természetes, hogy az úticéltól függetlenül értékesebbek (mert eleve ritkábbak is) a súlyosabb, így több 1 K 50 f-es bélyeggel, esetleg a ritkább 4 K 50 f-es bélyeggel bérmentesített levelek.

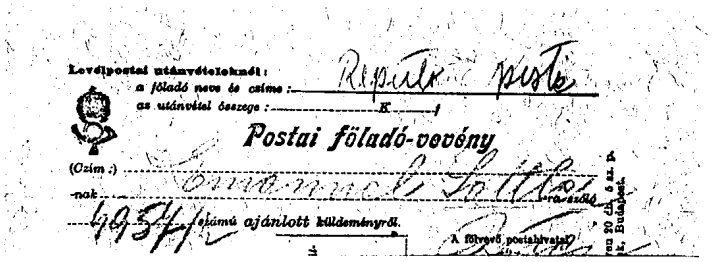
Megemlítem még, hogy mint e kiadás gyűjtője a gyűjteménybe sorolhatónak tartom az ezen idő alatt *Bécsből Budapestre* küldött leveleket is. Ezek száma elég kevés, csak olykor bukkan fel belőlük egy-egy darab. Nagy kiállítások anyagában is hiába kerestem ezeket, nem volt szerencsém velük találkozni. E leveleket az osztrákok nem becsülik túl sokra, a magyarok pedig alig ismerik. Így értékük sincs, pedig ezek is ritkaságok a javából.

A küldeményekhez kapcsolódó *postai nyomtatványok* ugyancsak kivételesen ritkák. A *10. ábrán* egy súlyosabb (2 db 1 K 50 f-es „REPÜLŐ POSTA" bélyeggel bérmentesített), a 13-án lezuhant gép postazsákjából származó levél látható, a *11. ábrán* pedig a levél *feladóvevénye.* Még ennél is

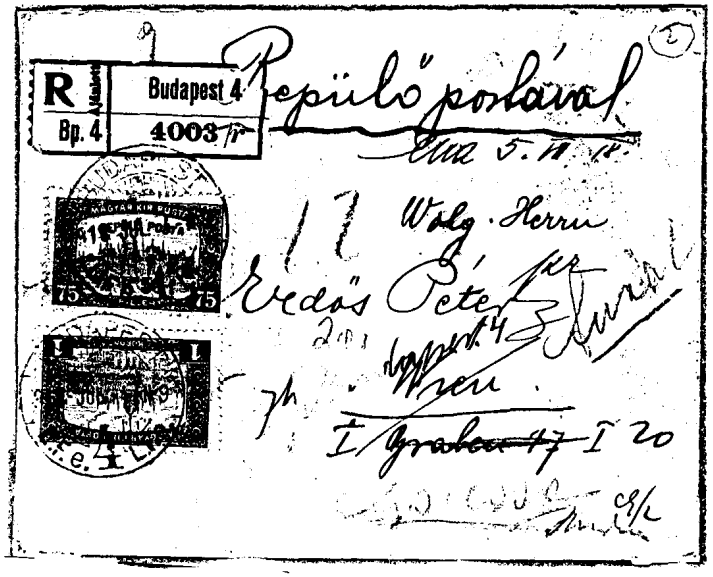

10. ábra

11. ábra

12/a ábra

12/b ábra

ritkább talán az a *tudakozvány,* amit egy július 4-én feladott ajánlott levél után érdeklődve adtak fel július 18-án *(12/a ábra),* felül középen „Repülő" megjegyzéssel. A visszairányított levelet a *12/b ábra* mutatja be.

A küldemények kezelése

A repülőposta kezelési előírásai a küldemények címoldalának beosztását is szabályozták. A címoldal felső részén vagy középen a „Repülő posta" feliratnak kellett szerepelnie. Ez alá került a címzett neve, címe. A küldemények mindegyikén fel kellett tüntetni a feladó nevét és címét is. A feladott levelekre, levelezőlapokra azok felvételekor a felvevő hivatalnok rávezette azok folyószámát (sorszámát), továbbá a lerótt bérmentesítést feltüntető háromjegyű számot.

A kezelésnél használt bélyegzések

A küldeményeket kizárólag a 4-es postán (Főposta) lehetett feladni. A felvételnél az első napon **LTl** albetűs bélyegzőt használtak, a második napon, július 5-én **LTn** albetűs bélyegzőt, míg a további napokon végig az **LLz** jelzésű bélyegző volt használatban.

Július 16-án vezették be a REPÜLŐ POSTA IND. szövegű bélyegzőt, amit csak a „REPÜLŐ POSTA" felülnyomatú bélyegek érvénytelenítésére használtak. A többi bélyeget a fent már említett LLz kezelési bélyegzővel bélyegezték le. Ugyanakkor – ettől kezdve – a Bécsből érkező repülőpostai küldeményekre REPÜLŐ POSTA ÉRK. bélyegzőt ütöttek.

A bélyegzők ismerete azért fontos, mert hozzásegíti a gyűjtőt a küldemények eredeti vagy hamis voltának elbírálásához. Olykor előfordulnak kivételek is, így például ismeretes július 16-ról olyan küldemény, amelyen *minden bélyeget* REPÜLŐ POSTA IND. bélyegzéssel láttak el. Ez minden bizonnyal az új bélyegző bevezetésével függ össze, amit később a megszokás már kiküszöböl.

Tulajdonképpen azt mondhatjuk, hogy minden olyan bélyeg vagy küldemény, amelyen a fentiektől eltérő bélyegzések találhatók, gyanús, sőt azt is megkockáztathatjuk, hogy hamis. Egyetlen olyan kivétel van fenti megállapításom alól, ez az első napon felvett küldeményeken előforduló **LFe** albetűs bélyegzés. Hosszú ideig hamisításra gyanakodtak a szakemberek is, minthogy ilyen bélyegzésű küldeményekkel egyébként nem találkoztak. Nemzetközi vonatkozásban én 1971-ben találkoztam ilyen levéllel a budapesti nemzetközi kiállításon, *Berecz Viktor* (USA) kiállított anyagában. Az 1974-es Aerofila kiállításon már két ilyen küldeményt láthattunk (érdemes megjegyezni, hogy az 1971-es FIP kiállításon 21 db 1918-as repült levél szerepelt, az 1974-es szakkiállításon viszont már 54 db). *Kostyán Ákos,* a bélyegzések kiváló ismerője és a nagytudású légiposta gyűjtő *Gyuth Nándor* is értetlenül figyelték ezt a jelenséget, nem tudván elfogadható magyarázatot adni az eltérő bélyegzésre, jóllehet a szóban forgó levelek mindenkor a valódiság ismérveit hordozták. A megoldást a *dr. Weinert Viktor* által szerkesztett *Donaupost* c. szakfolyóirat 1918. évi számaiban találjuk meg. Ezekből kiderül,

13. ábra

hogy a Weinert által küldött leveleken *mindenkor* LFe ellenőrzőbetűs bélyegzés szerepel. Feltételezhető, hogy Weinertnek egy budapesti megbízottja a 4-es postán nagyobb mennyiségű (több tucat) repülőposta-küldeményt adott fel, de *nem az ablaknál,* hanem egy ismerős postai alkalmazott közreműködésével. Weinert később ezeket a küldeményeket a *Donaupost*ban eladásra hirdette, a bemutatott példák mindegyikén LFe ellenőrzőbetűs bélyegzés van (valódiságukhoz nem férhet kétség). Ilyen levelezőlapot mutatott be a *3. ábra,* és ilyen bélyegzés látható a *12. ábrán* is. Az LTl bélyegzést a *4. ábra* illusztrálja. A REPÜLŐ POSTA IND. bélyegzést egy július 17-én repült levelezőlapon mutatjuk be *(13. ábra),* hasonló, de ajánlott levelezőlap látható a Monográfia IV. kötetének 249. oldalán, a 125. ábrán.

Ajánlási ragjegyek

A küldemények eredetiségének elbírálásában az ajánlási ragjegyek is segíthetnek. Hosszú évek óta folyó adatgyűjtésem során feljegyeztem az általam látott levelek ragjegyeinek számait. Ezt az alábbiakban közreadom, semmi esetre sem a teljesség igényével, hanem mintegy a tovább folytatandó közös kutatás segédeszközeként. Az mindenesetre látható, hogy

minden ragjegy száma *négyjegyű és 4-es számmal kezdődik.* Használatuk sorrendjében azonban semmiféle rendszer nem fedezhető fel.

Az általam ismert ragjegysorszámok:

július 4.: 4003, 4019/r, 4243
5.: 4248, 4520, 4602, 4603
6.: 4771/r, 4796/r, 4812/r, 4855
7.: 4988/r
8.: 4098
9.: 4251/r, 4284/r
10.: 4450/r, 4452, 4495, 4539/r
11.: 4585/r
12.: 4472/r
13.: 4957/r
14.: ?
15.: 4084, 4087
16.: ?
17.: 4213, 4235/r
18.: 4278/r
19.: 4453/r, 4465/r
20.: 4579/r
21.: ?
22.: ?
23.: 4680

A ragjegyszámok alapján azt mondhatjuk ki, hogy a nem négyjegyű és a nem 4-es számmal kezdődő sorszámú ragjegyek hamisításra utalnak.

Amire vigyázni kell: bélyeg- és levélhamisítványok

A felülnyomott bélyegek és a ritka levelek nem kerülték el a hamisítók megkülönböztetett figyelmét. Tulajdonképpen háromféle hamisításról beszélhetünk:
- hamis felülnyomat előállítása az alapbélyegeken;
- levélhamisítvány előállítása eredeti bélyegek felhasználásával;
- levélhamisítvány a hamis felülnyomatú bélyegek felhasználásával.

Az első változat magában foglalja a *felülnyomat különlegességeire* irányuló hamisításokat is. Ezekkel részletesen e cikk keretében nem tudunk foglalkozni, talán a Bélyegmúzeum birtokában lévő *teljes eredeti ív* alapján egyszer megtörténik a felülnyomás jellemzőinek tanulmányszerű feldolgozása, amely ezen problémákra is választ ad. Ismeretes ugyanis az 1 K 50 f-es érték *fordított felülnyomattal* is (lásd *A magyar bélyegek kézikönyve* színes mellékletében), amelynek valódiságát egyes kortárs szakírók vitatják, számosan mások pedig elfogadják, s úgy tartják, hogy valóban forgalomba került egy ív valódi fordított felülnyomat. A vita ma sem tekinthető lezártnak. Ezen vitától függetlenül – az eredeti ív bélyegein kívül – készültek „valóságosan" (egyértelműen) hamis fordított felülnyomatok, ilyen például a *14. ábrán* látható bélyeg, amelyet LTn betűjelzésű szívességi bélyegzéssel igyekeztek „szalonképessé" tenni. A *15. ábrán* bemutatott hamisítványnál

14. ábra

15. ábra

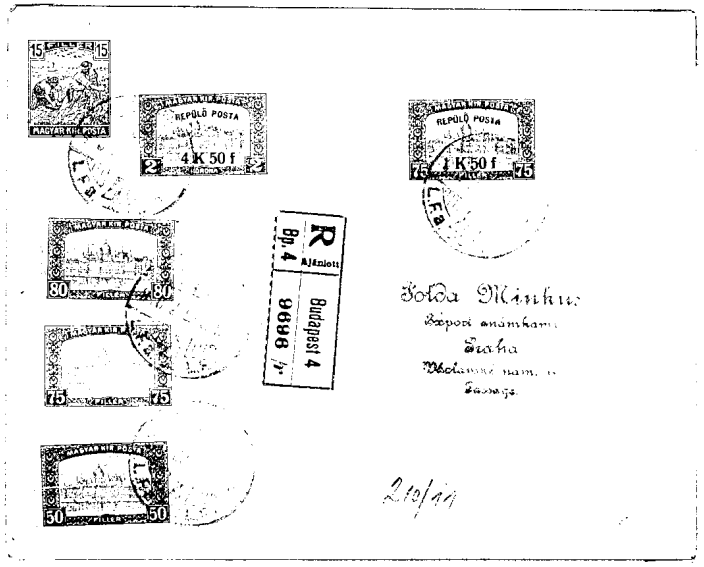
főleg a felirat betűi mutatják jól annak hamis voltát. A hamis felülnyomatok nagy része felismerhető kezdetleges betűiről, a betűk szabálytalan elrendezéséről *(16. ábra).*

A levélhamisítványok felismerése a korábban elmondottak alapján gyakorlatilag nem okozhat fejtörést. A *17. ábrán* látható levél például annak ellenére, hogy tarifálisan elfogadható, a bélyegző ellenőrzőbetűi és a ragjegy révén lelepleződik. Nincsenek rajta az előírásos kézi jelzések sem, arról nem is beszélve, hogy érkezési bélyegző sincs a hátoldalán (ez persze az ábrán nem látszik).

16. ábra

17. ábra

Megemlítem még, hogy ismerek egy *kettős felülnyomattal* ellátott 4 K 50 f-es bélyeget is *(18. ábra)*, amelyről a szakirodalom nem tesz említést. Igazán sem valódiságáról, sem hamis voltáról nem vagyok meggyőződve. A felülnyomat méretei nem utalnak hamisítványra, a betűformák azonban alapos szemrevételezés után kételyt ébresztenek. Ez is egyike a megfejtésre váró kérdőjeleknek... Talán a fejlődés egyszer lehetővé teszi, hogy korszerű eszközökkel egyértelműen elhatárolhatók lesznek a valódi és a hamis bélyegek (Bélyegmúzeum, Mabéosz). A valódi leveleken lévő bélyegek mindenesetre mindig autentikus támpontot nyújtanak a bélyegek részletes vizsgálatához.

18. ábra

A bélyegek értékelése

A bélyegek és az azokkal bérmentesített levelek értékeléséről az első részben már felvetettem néhány gondolatot. Az immár hetven éves kiadás kellő megbecsülése a mai napig várat magára. Valószínű, hogy a kibocsátott bélyegmennyiségnek ma már csak 1–2%-a található meg fennmaradt küldeményen, azaz a fennmaradt levelek száma úgy *ezer körül* mozoghat. Ha összevetjük egy ilyen levél árjegyzéki árát a kb. 15–20-szor gyakoribb Zeppelin-levelekével, kétségbe kell vonnunk az értékelés reális voltát. Ennek oka persze össze-

A REPÜLŐ POSTA bélyegek értékelése a katalógusokban

Katalógus (kiadási év, pénznem)	1 K 50 f a) karmin felülny. b) téglavörös fny.		4 K 50 f		Együtt	
	bélyeg	levélen	bélyeg	levélen	bélyegpár	levélen
	(ha van külön használt értékelés, zárójelben)					
Donaupost Katalog (1921, német márka = 10 korona)	10	35	15	250	25	
Magyarország bélyegei (1924, cseh korona – dr. Weinert)	2.50	30	7.50	150	10	
Erdődi–Kner–Madarász–Markstein (1925, pengő)	1.20	2.50	1.50	8	2.70	15
Jászai katalógus (1927, pengő)	4	10	6	20	10	
	160* (ford. fny.)					
Székely katalógus (1945. pengő)	175(100)	250	100(75)	450	275	
	20 ezer (ford. fny.)					
Magyar bélyegek katalógusa (... árjegyzéke) Magyar Filatélia Vállalat (A)						
1952	–	–	–	–		
1958	a) 45	60	15	100	60	
	b) 50	80				
	800 (ford. fny.)					
1961	a) 50	60	25	100	75	
	b) 50	80				
1972	a) 90	100	60	130	150	
	b) 90	110				
1979	a) 180	200	120	300	300	
	b) 180	220				
1988	380	2500	320	2500	700	

*A fordított felülnyomatú bélyegeken *Hauser Károly* bélyegkereskedő szavatossági bélyegzőjével.

függ az értékelési előzményekkel is. Érdekességként – Visnyovszki Gábor barátom javaslatára – összeállítottam egy kis táblázatot a bélyegek és a levelek *korábbi értékeléseiből.* Azt hiszem, a részletes kommentár helyett elég arra utalnom, hogy az ötvenes és a hetvenes évek közötti értékelés enyhénszólva abszurd. Ma már az Árjegyzék is reálisabb, és *A magyar bélyegek kézikönyvé*ben is árnyaltabb, sokszempontú az értékelés. A küldeményekből kínálat alig van, a komolyabb árverési katalógusok közül talán minden tizedikben lehet elvétve egy-egy repült levelet találni. Indokolt tehát a birtokunkban lévő objektumokat megfelelően megbecsülni.

Zárszó

A járat – az ismert körülmények miatt – rövid életű volt, s a tervezett vonalhosszabbításra a világháború elvesztése után már nem kerülhetett sor. A magyar légiposta ezt követő nehéz sorsa külön tanulmányt érdemelne. Ez azonban már kívül esik cikkem tárgykörén.

Meg kell még említenem, hogy ezt a cikket régóta szerettem volna megírni. Eredetileg *Gyuth Nándorral* együtt terveztük e kiadás történetének megszerkesztését, de az ő időközben bekövetkezett súlyos betegsége miatt erre már nem kerülhetett sor. Jegyzeteit munkámban felhasználtam, és soraimmal az ő emlékének is tisztelettel adózom. Köszönet illeti *Sipos Józsefnét,* a Magyar Posta Bélyegmúzeuma muzeológusát a sok értékes felvilágosításért és önzetlen segítségért, továbbá *Visnyovszki Gábort,* akinek állandó ösztönzése folytán e cikk végül is nyomdába került. Utoljára pedig szeretném megköszönni – előre is – *minden filatelistának,* akinek a birtokában általam nem említett adatok vannak, vagy ilyenek létezéséről tudomása van, hogy azokat számomra hozzáférhetővé teszi, akár személyes közlés révén, akár a *Philatelica* vagy a *Filatéliai Szemle* nyilvánosságának felhasználásával, hogy a gyűjtőknél szétszórva megbújó adatok, tudnivalók *valóban közkinccsé* válhassanak. Remélem, hogy a tanulmányban közöltek mindazok számára hasznos információkat adnak, akik ezt a kiadást is szeretnék jobban megismerni.

Az 1940-ben visszacsatolt Erdélyrész pótbélyegzői*

DR. PALOTÁS ZOLTÁN

A közhasználatúvá vált *Erdély* fogalom tulajdonképpen kiterjesztett jelentésű, rövidített megjelölése a történelmi Magyarországtól 1920-ban Romániához csatolt területnek: nemcsak a szoros értelemben vett Erdélyt foglalja magában, hanem egy széles kelet-magyarországi sávot is. Az *Erdély* elnevezést én is ilyen értelemben használom.

Erdélynek 1940-ben, a második bécsi döntéssel visszacsatolt északi része három részre osztható:

1. Az egykori *Kelet-Magyarország*ból *Bihar, Ugocsa* és *Máramaros,* valamint *Szatmár* megyék egy része és *Szilágy* teljesen,
2. A szoros értelemben vett *Erdély, a Székelyföld nélkül: Kolozs* megye nagy része, *Szolnok–Doboka* és *Beszterce–Naszód* teljesen,
3. A *Székelyföld: Csík* teljesen, *Maros–Torda, Udvarhely* és *Háromszék* megyék közelítően.

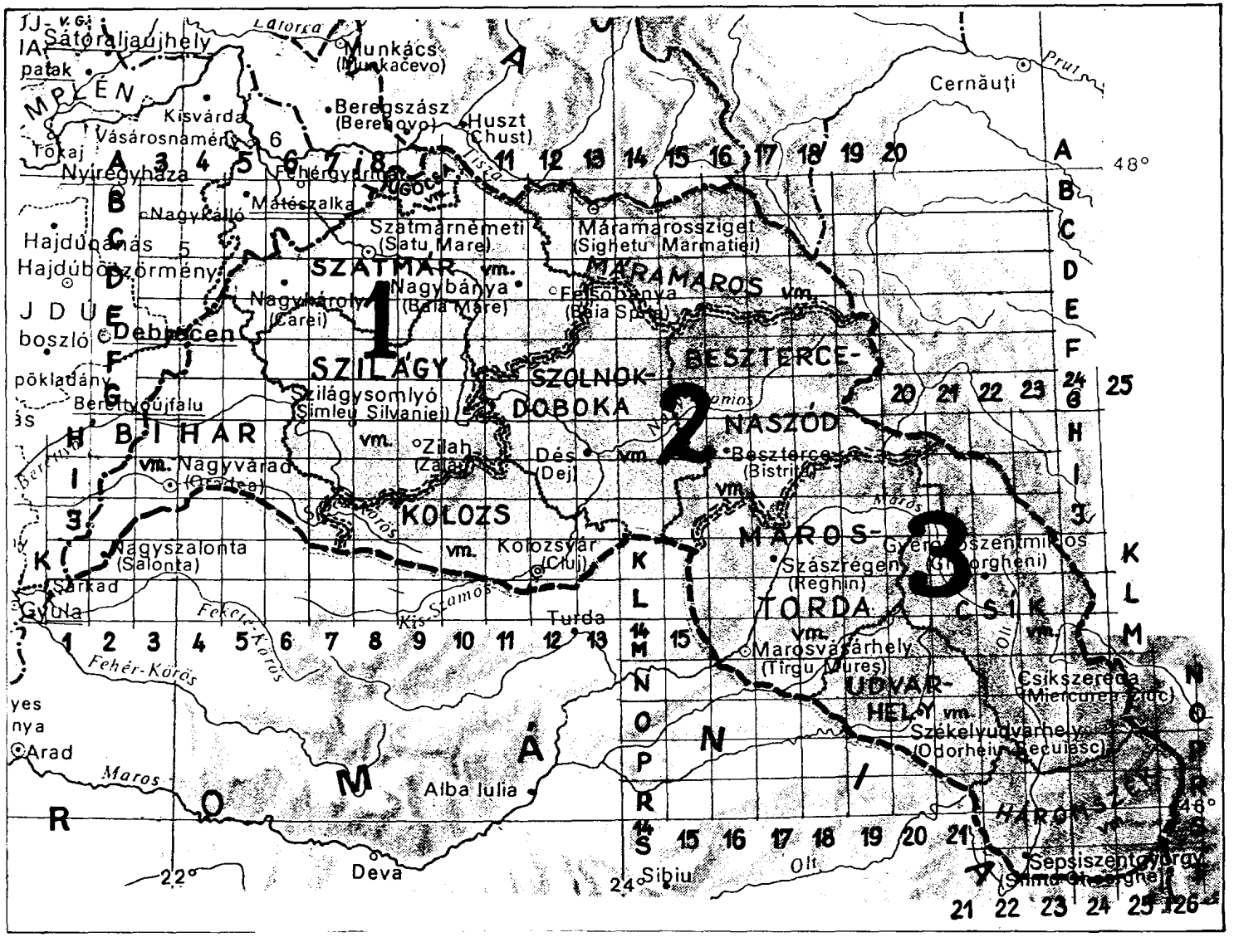
Tanulmányom az 1940-ben visszatért Erdélyrész egy alig ismert postatörténeti sajátosságával, az ott rövid ideig használt *pótbélyegzőkkel* foglalkozik, szerves folytatásaként a többi, akkoriban visszacsatolt terület postatörténetéről írott munkának.

A postatörténeti fejlődés megrajzolásához és jobb megértéséhez hasznos – ha nem nélkülözhetetlen – a földrajzi alapok, a háttér (terület, népesség, településszerkezet, közlekedési hálózat, postaigazgatás stb.) legalább vázlatos ismerete. Az elmúlt közel ötven év alatt az elcsatolt területekre vonatkozó ismereteink igen hiányosak vagy „félreinformáltak" voltak. Újabban sorra jelennek meg a fenti hiányokat pótolni hivatott színvonalas történeti kiadványok. Ezek mozaikkockáiból összeállíthatjuk azt a háttérrajzot, amelyre témánk áttekintéséhez szükség van.

Földrajzi alapok

Kiindulásul néhány – emlékezésre méltó – adat: Trianonban 103 000 km² területet csatoltak Romániához (nagyobb területet, mint a mai Magyarország, amely 93 000 km²). Ebből 1940-ben 43 000 km²-t, mintegy 42%-nyi részt kaptunk vissza. Az elszakított terület össznépessége 5,3 millió volt, ebből 1,7 millió volt magyar (1910. évi adatok). 1940-ben visszatért 2,6 millió lakos, ebből magyar 1,4 millió (1941. évi adatok). Érdekes ezeket az adatokat *országrészenként* is vizsgálni:

* A *kisegítő* ill. *pótbélyegzők* fogalmi meghatározását *Kostyán Ákos* adta meg A Magyar Bélyegek Monográfiája I. kötetében. Szerinte a *kisegítő bélyegző gyűjtőfogalom,* beletartozik minden postai jelzés (érvénytelenítés), a tollvonástól, a kézírástól kezdve a különböző bélyegzésekig, amelyekkel a valami miatt hiányzó állandó bélyegzőket *ideiglenesen* helyettesítik. Ezek lehetnek csak *helybélyegzők* (pl. főnöki ovális bélyegzők, vagy belkezelési sorbélyegzők stb.), keltezés nélkül; lehetnek csak *keletbélyegzők,* helynév nélkül (pl. az acél számbélyegzők); de lehetnek sem a helyet, sem a keltezést nem mutató bélyegzők (pl. a gumi számbélyegzők). A kisegítő bélyegzők sorában a *pótbélyegzők* kritériuma az, hogy *helynév nélküliek,* és más-más postahivatalokban is használhatók (egymás után). Ilyenek az acél és gumi számbélyegzők. Az előbbieket általában sok évig használták, hol itt, hol ott, a hk-bélyegzők pótlására (általában kiegészítő helynévvel). A gumi számbélyegzők ezzel szemben igen hamar tönkrementek.

Munkács
(Munkačevo)
Beregszász
(Berehovo)
Huszt
(Chust)
Cernăuți
Kisvárda
Vásárosnamény
Tokaj
Nyíregyháza
Fehérgyarmat
Mátészalka
Nagykálló
Hajdúnánás
Hajdúböszörmény
Debrecen
Szatmárnémeti
(Satu Mare)
Máramarossziget
(Sighetu Marmației)
SZATMÁR vm.
MÁRAMAROS vm.
Nagybánya
(Baia Mare)
Nagykároly
(Carei)
Felsőbánya
(Baia Sprie)
SZILÁGY
SZOLNOK-
DOBOKA
BESZTERCE-
NASZÓD
Szilágysomlyó
(Șimleu Silvaniei)
Zilah
(Zalău)
Dés
(Dej)
Beszterce
(Bistrița)
BIHAR
Nagyvárad
(Oradea)
KOLOZS
Kolozsvár
(Cluj)
MAROS-
TORDA
Szászrégen
(Reghin)
Gyergyószentmiklós
(Gheorgheni)
Nagyszalonta
(Salonta)
Sarkad
Gyula
Turda
Marosvásárhely
(Târgu Mureș)
CSÍK
Csíkszereda
(Miercurea Ciuc)
UDVARHELY vm.
Székelyudvarhely
(Odorheiu Secuiesc)
HARGITA
Sepsiszentgyörgy
(Sfîntu Gheorghe)
Arad
Maros
Alba Iulia
Deva
Sibiu
Olt
Fehér-Körös
Kis-Szamos
Latorca
Prut
48°
46°
22°
24°

(lásd térkép)

	1. Kelet-magyaro.	2. Erdély (Székelyf. nélkül)	3. Székely-föld	Összesen
		Terület (1000 km²)		
1920-ban elcsatolva	45,5	41,4	16,4	103,0
1940-ben visszacsatolva	15,3	12,5	15,3	43,1
		Népesség (1000 fő)		
1920-ban elcsatolva	2579	2040	637	5257
1940-ben visszacsatolva	1186	658	733	2577

	Nemzetiségek				
	magyar	román	német	egyéb	össz.
			(%-ban)		
1920-ban elcsatolt teljes területen	31,6	53,8	10,8	3,8	100,0
1920-ban elcsatolt, csak a szoros értelemben vett Erdély a Székelyfölddel	34,8	55,0	8,7	1,5	100,0
1941-ben visszacsatolt területeken (1+2+3)	52,1	41,5	1,8	4,6	100,0
ezen belül					
Kelet-Magyarország (1)	48,8	42,8	0,8	7,6	100,0
a szoros értelemben vett Erdély (Székelyföld nélkül) (2)	32,7	59,9	3,3	3,1	100,0
Székelyföld (3)	80,2	16,7	1,7	1,4	100,0
			(1000 fő)		
1941-ben visszacsatolt területeken (1+2+3)	1380,5	1029,5	34,7	122,6	2577,3
ezen belül					
Kelet-Magyarország (1)	578,1	507,8	9,2	90,2	1185,8
a szoros értelemben vett Erdély (Székelyföld nélkül) (2)	215,1	398,8	22,7	21,5	658,1
Székelyföld (3)	587,3	122,9	12,8	10,4	733,4

Az 1920-ban elcsatolt terület adatait az 1910. évi népszámlálás, az 1940-ben visszacsatolt terület adatait az 1941. évi magyar népszámlálás alapján közöltük.

A határváltozások és a megyerendezés miatt egyes adatok (pl. Székelyföld) csak fenntartással hasonlíthatók össze.

Ezek a globális számok önmagukban is sokat mondanak ugyan, mégsem magyarázzák meg az erdélyi probléma lényegét, bonyolultságát. *Az igazi probléma a magyar népesség sajátos területi elhelyezkedésében,* földrajzi megoszlásában rejlik. Természetesen nem feladatunk ehelyütt a rendkívül bonyolult néprajzi helyzet részletezése, csupán vázoljuk az erdélyi magyarság területi megoszlásának lényegét – ami úgyszólván teljesen hiányzik a mai magyar köztudatból.

A kiindulás az 1910. évi nemzetiségi helyzetkép. Ennek lényege, hogy *az erdélyi magyarság nagy részei a román lakossággal vegyesen éltek.* Három jellemző etnikai övezetről beszélhetünk:

- Közel *400 000 fő* – az erdélyi magyarság alig 1/4 része – lakott a „nagy magyar nyelvterülettel" összefüggően, *a mai határok mentén,* Aradtól Ugocsáig; Nagyváradtól délnyugatra románokkal vegyesen, északkeletre jelentős magyar többséggel. Ez az a *20–50 km széles területsáv,* amelyet a románok – lakosságcserével – 1940-ben hajlandók lettek volna visszaadni, illetőleg ez volt az 1946–47-es párizsi béketárgyalásokon az utolsó területi követelésünk Romániával szemben. (1), (5), (7)
- Mintegy *félmilliónyi volt a székelység* akkor még eléggé zárt tömbje, ami az erdélyi magyarságnak 30%-át tette ki. (A székelységet nevezi a magyarságtudomány „kis magyar nyelvterület"-nek.)
- A „nagy" és a „kis" magyar nyelvterületet egy 150–180 km-es vegyes népességű zóna választja el, ahol több mint *800 000 magyar* élt, nagyobb és kisebb nyelvszigeteken, szórványokban, a román lakossággal vegyesen, nagyobbrészt kisebbségben. Ez tette ki az erdélyi magyarságnak közel a felét, a Szilágyságtól Kolozsváron át a Mezőségig.

Ismétlem, ez volt a helyzet *1910-ben.* Nem szabad szem elől téveszteni, hogy ezek az adatok már 1940-ig is a románság javára szükségszerűen *változtak,* azóta pedig még inkább, *nemcsak számszerűen és arányaikban, hanem térben is:* rendkívül erős az *urbanizálódás,* a falusi népesség városokba özönlése. Az erdélyi (jórészt magyar) városokba százezerszámra telepítettek óromániai és besszarábiai románokat. (5)

A visszacsatolt terület nagyrészt *aprófalvas településű.* Figyelemre méltó az alábbi idézet: „1910-ben a Királyhágón túli terület (a szoros értelemben vett Erdély) 2321 községéből mindössze 195-ben éltek 2000-nél többen, míg 1517 településen 1000-nél kevesebben. Kies völgyekben, aprócska patakok mentén összeszoruló, vagy éppen szórtan elterülő, 70–80, legfeljebb 100–150 háztartásból, családból, vagy lakóközösségekből szerveződött falvakban; a határ jelentősebb részének közbirtokossági vagy faluközösségi használata mellett, az intenzív gazdálkodást lehetetlenítő körülmények között." (8) (Más szóval, a bulldózeres „területrendezés" nem nyerne intenzív gazdálkodásra alkalmas termőterületeket!) Erdélyhez sok hasonló volt a kelet-magyarországi részek településsűrűsége is, azzal a különbséggel, hogy a magashegyi zónákban – különösen a Kárpátok ívében – nagyobb lélekszámú településeket találunk és ezek egymástól távolabb fekszenek, tehát a községsűrűség kisebb.

Ismeretes, hogy a településsűrűség és a postahelyek száma között szoros az összefüggés.

A második bécsi döntés

A második Belvedere-i (bécsi) döntés 1940. augusztus 30-án visszacsatolta az erdélyi magyarságnak mintegy 2/3 részét, a románságnak több mint 1/3-át és a németségnek mintegy 10%-át. Felmerül a kérdés: lehetett volna-e 1940-ben „igazságosabb" határt megvonni, azaz több magyart és kevesebb románt visszacsatolni?

A *történelmileg tárgyilagos* válaszadáshoz nemcsak a terület nemzetiségi és gazdaságföldrajzi viszonyait kell ismerni, hanem az *akkor* adott politikai helyzetet is. Idézzük ehhez *Nemeskürty István* „Édes Erdély" c. könyvét: „1940. június 26-án a szovjet kormány felszólította a Román Királyságot: ürítse ki Besszarábiát és Bukovina egy részét, és a területet adja át a Szovjetuniónak. Románia eleget tett a szovjet kormány felszólításának; 1940. június 28-án a szovjet csapatok bevonultak Észak-Románia fent nevezett területeire.

Ekkor, 1940 nyarán Románia nagy pártfogója, Franciaország, melynek 1919-ben megszerzett területeit köszönhette, katonailag megsemmisült. Egy héttel a Romániához intézett szovjet jegyzék átadása előtt, 1940. június 21-én Compiègneben aláírták a német–francia fegyverszüneti szerződést. Franciaország nagy része német katonai megszállás alá került.

Románia ebben a helyzetben attól tartott: további területeiről is le kell majd mondania. Augusztus kilencedikén a magyar kormány nyújtott át jegyzéket Romániának Erdélyre vonatkozó magyar területi igények ügyében, augusztus 21-én pedig Bulgária lépett fel hasonló követelésekkel Dobrudzsát illetően. A magyar és román kormány között Turnu Severinben tárgyalások kezdődtek, ezek eredménytelenül zárultak. A román kormány tartott tőle, hogy kiszolgáltatott helyzetében a magyar csapatok fegyverrel szerzik vissza *egész Erdélyt.* Ezért Gigurtu miniszterelnök és Manoilescu külügyminiszter, egy július negyedike óta kormányon lévő nacionalista, antiszemita, németbarát kormány, azzal a kéréssel fordult Hitler Adolf német kancellárhoz: legyen döntőbíró Magyarország és Románia területi vitájában. Bármilyen döntést is hoz a Német Birodalom: Románia e döntésnek feltétel nélkül aláveti magát. Ezzel a rendkívül ügyes fogással Románia kikapcsolta Magyarországot mint tárgyaló felet.

1940. augusztus 30-án egy Bécsben hozott német–olasz hatalmi döntés arról értesített: Magyarországnak ítélik Észak-Erdélyt.

... Ez az úgynevezett bécsi döntés jelentős magyar sikernek látszott. Hiszen végül is, ha Hitler ajándékaként is, de legalább Észak-Erdély visszakerült az anyaországhoz."

Németország számára fontos volt, hogy mindkét országot megtartsa szövetségében éspedig békében, hogy biztosítsa felvonulási útvonalait és a két állam gazdasági potenciálját, főképpen a román olajat. 1940 őszén máris megkezdődött a német „tancsapatok" átvonulása Magyarországon, illetve bevonulásuk Romániába, nemcsak az olajmezőkre, hanem a szovjet demarkációs vonalakra is.

A második bécsi döntésben tehát – a vázolt külpolitikai konstelláció miatt – erősen Magyarország javára billent a mérleg. Teljesítették a magyar kormány két fő követelését: a Székelyföld visszacsatolását és a keleti Kárpát-határt. Ez szükségképpen nagy vegyes, sőt túlnyomóan románlakta területek idecsatolásával járt. Ugyanakkor igen jelentős – több mint félmilliós nagyságrendű – magyar kisebbség maradt Dél-Erdélyben, Romániában. (5), (7)

Az új „határ" *katonai demarkációs vonal* maradt, a határ kijelölése – mint Szlovákiával – sohasem történt meg. Sőt, ez a szigorúan őrzött demarkációs vonal szinte *kínai fallá nőtt:* a két ország között hamarosan csaknem minden polgári (magán) forgalom megszűnt; román részről a postai forgalmat annyira leszűkítették, hogy pl. csak egyszerű nyílt levelezőlapokat engedtek be, leveleket nem.(9)

Összefoglalva: a bécsi döntés nyomán a két ország között olyan példátlan, *rendkívüli helyzet* állt elő, amely szinte hadiállapothoz (fegyverszünethez) volt hasonlítható. Ennek szinte szükségszerű velejárói voltak a tömeges kiutasítások, letartóztatások, internálások, kém- és kémelhárítási akciók, részünkről sokszor retorzióképpen, hogy a „viszonosság elve" érvényesüljön, „tekintélyünk csorbát ne szenvedjen". Ennek az állapotnak bőven akadnak postai dokumentumai is, pl. cenzúrázott és internáló tábori lapok stb.

Mindkét ország elkövette azt a hibát, hogy az erdélyi vegyes népességű területeket *mint egynyelvűt próbálta igazgatni:* még csak kísérletek sem történtek pl. kétnyelvű helységnevek használatára. Ez a rögeszmés gyakorlat, a merev, egynyelvű igazgatás sokhelyütt államrezonként ma is uralkodó elv. Így például a néhány évig „Magyar Autonóm Tartomány" nevet viselő Székelyföld magyarnyelvűségének az akkori postai objektumokon stb. semmi nyoma nem volt (sem magyar nyelvű, sem kétnyelvű).

A magyar posta megszervezése 1940-ben

A postaforgalom megindítása Erdélyben is – mint 1938-ban a Felvidéken – a honvédség bevonulásával együtt történt. Ám az előkészítő szervezés korábban, már a bécsi döntés napján megkezdődött. „A postai és távközlési szolgálat megszervezésére 1940. augusztus 30-án külön postai szerv... a Postavezérigazgatóság ún. „keleti szervezési osztálya" (röviden SZEVOSZ) jött létre, és ez már másnap felállította a felvonuló két hadsereggel együttműködő két szervező postaigazgatóság (röviden SZERVIG) kereteit." Az 1. hadsereg törzséhez az I. SZERVIG került, Marosvásárhely majdani székhellyel, a 2. hadsereghez pedig a II. SZERVIG, Kolozsvár székhellyel (10). A később felvonult 3. hadsereghez a II/5 „biztosi csoport" került, mint a II. SZERVIG kirendeltsége.

A posta beindítása és működtetése a visszacsatolt erdélyi területen hallatlan nehézségek között, ill. óriási erőfeszítések árán volt csak megoldható. Nemcsak a földrajzi viszonyok voltak mostohák (pl. a Székelyföld vasúti elszigeteltsége), nemcsak az infrastruktúra és a postai felszereltség volt gyenge, de a kivonuló románok még ebből is minden mozgathatót elvittek és sok nem mozgathatót tönkretettek. (10), (11)

Mindazonáltal a posta szinte órák alatt beindult: a hivatalok a forgalmat a távíró, távolsági távbeszélő- és pénzforgalom kivételével haladéktalanul biztosították. Csomagot azonban csak 5 kg súlyig lehetett feladni. (10)

A posta szervezése gyorsan haladt előre, és szeptember 24-ével a hivatalok átvétele és megnyitása általában befejezést nyert. „Ezután már csak alkalomszerűen nyitnak meg hivatalokat, főleg olyan magyar nemzetiségű községekben, ahol a románok a korábbi magyar hivatalokat megszüntették" (10). Az egész területen megindult a mozgópostai szolgálat. Október negyedikén megszűnt minden postai vagy távközlési korlátozás (ezen a napon már 435 hivatal működött). Megindult a légiposta is: október 7-től a Budapest–Marosvásárhely légijárat postát is szállított.

„Október közepével a külső szervezés befejezettnek tekinthető. Ezen a téren már csak a *postaügynökségek* megnyitása van még hátra." (10)

A pótbélyegzők Erdélyben

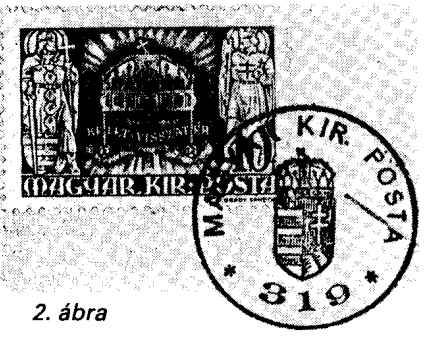
A postaforgalom beindításához behozott új hk-bélyegzők nem bizonyultak elégségesnek. Minden előrelátó igyekezet ellenére ismét nagy számban volt szükség – kisegítésképpen – *pótbélyegzők* alkalmazására, éspedig nemcsak a kisebb falvakban. Az Erdélyben használt pótbélyegzők – a Felvidékhez hasonlóan – kétfélék voltak: *gumi* és *acél* számbélyegzők.

A *gumi pótbélyegzők* két célra készültek:

– A *postahivatalok* számára körbélyegzők: kettős körben magyar címer, felül MAGYAR KIR. POSTA felirat, alul két csillag között *arab sorszám (1. ábra).* Át-

1. ábra

2. ábra

mérőjük általában 30 mm. Ritkábban egykörös változat is előfordul *(2. ábra)*.

– A *mozgóposták* számára szintén körbélyegzők, címerrel és a járat végállomásainak nevével, valamint a járat arab számával *(3. ábra)*, ill. M. KIR. MOZGÓPOSTA felirattal és a járatot jelző római számmal *(4. ábra)*. Ez utóbbiak mérete kisebb, általában 28 mm. Ismertek keret nélkül is, kivágott számmal *(5. ábra)*.

3. ábra

A gumi számbélyegzők lenyomatainak színe általában lila vagy fekete, de előfordulnak piros és zöld színű bélyegzések is. Az *acél pótbélyegzők* is hasonlóak a Felvidéken (és azelőtt) használt pótbélyegzőkhöz, illetőleg azokkal azonosak *(6. ábra)*. Az egykorú szakirodalomból *Guttmann Sándor* összeállításában ismerjük az Erdélyben használt pótbélyegzőket. Ez az összeállítás a Magyar Alkalmi Bélyegzések Katalógusában jelent meg (Légrádi Dezső szerkesztésében). A posta hivatalos kiadványaiban nem találtunk hasonló tartalmú jegyzéket.

Guttmann összeállításában 137 gumi és 350 acél pótbélyegzőt sorol fel, a mozgóposták részére pedig 36 gumi és 22 acél pótbélyegzőt, valamint 4 réz pecsétnyomó (negatív) bélyegzőt. Ez összesen 549 pótbélyegző!

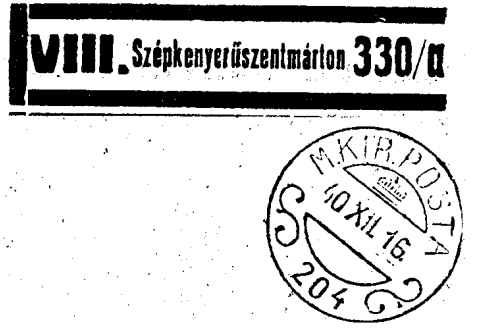

4. ábra

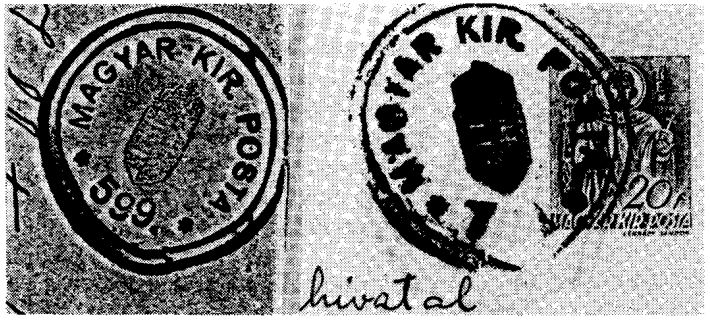

5. ábra

Ha összevetjük egyfelől a felvidéki és kárpátaljai, másfelől az erdélyi pótbélyegzőkről fennmaradt információinkat, megállapíthatjuk, hogy az utóbbiak jóval hézagosabbak. Az erdélyi pótbélyegzők esetében *nincsenek adataink használati idejük tartamára* vonatkozóan. A felvidéki (kárpátaljai) pótbélyegzők csak néhány napig, vagy hétig voltak forgalomban. Feltételezhetjük, hogy az erdélyieknél is ez volt a helyzet.

Az elégtelen adatok miatt aligha vállalkozhat valaki az erdélyi pótbélyegzők pontértékelésére (az egzaktabban közelíthető felvidéki pótbélyegzők értékelési kísérletét is vitatják egyesek, nem eléggé megalapozottnak ítélve azt). Kétségtelen tény, hogy *a gumi számbélyegzők ritkábbak,* tehát értékesebbek (ugyanazon postahely esetében is), és hogy általában erős az összefüggés a postahelyek népességszáma és a pótbé-

6. ábra

7. ábra Deformálódott gumibélyegzők lenyomatai

lyegző előfordulása között. Ugyanakkor nyilvánvaló az is, hogy a kis népességű üdülő- és fürdőhelyek pótbélyegzői gyakrabban fordulnak elő, tehát kevésbé értékesek.

Tekintettel a pótbélyegzők nagy számára és jelentős részük igen ritka előfordulására, *nem tekinthetjük lezártnak* ezek jegyzékét, illetve megnyugtatóan tisztázottnak alkalmazásuk helyét (helyeit). Felderítésre vár – ha egyáltalán van valahol erre adat – használatuk időtartamának kérdése is. Gyűjtőtársaink ilyen észrevételeit, információikat, a további kutatásokban való együttműködést szívesen vesszük.

Az alábbiakban közöljük a pótbélyegzők felsorolását, feltüntetve a postahelyek magyar és román nevét, megyei hovatartozását (1941), a közölt térképen található szűkebb helyüket (a bélyegzők nagy száma miatt a felvidékihez hasonló feldolgozás itt nem jöhet szóba), népességszámát, nemzetiségi jellegét, esetenként a bélyegzés színére utaló megjegyzést. A több helységben használt bélyegzőknél jelezzük a második használatba vétel kezdetét (előfordul olyan pótbélyegző is, amelyet több helyen is használtak, számos postahelynek pedig több [különböző számú] pótbélyegzése is volt).

Az alkalmazott rövidítések:

Megyék: B = Bihar (1. országrész, Kelet-Magyarország)
BN = Beszterce–Naszód (2., a szoros é. v. Erdély)
C = Csík (3., Székelyföld)
H = Háromszék (3., Székelyföld)
K = Kolozs (2., a sz. é. v. Erdély)
M = Máramaros (1., Kelet-Magyarország)
MT = Maros–Torda (3., Székelyföld)
SD = Szolnok–Doboka (2., a sz. é. v. Erdély)
SR = Szatmár (1., Kelet-Magyarország)
SY = Szilágy (1., Kelet-Magyarország)
U = Udvarhely (3., Székelyföld)
UG = Ugocsa (1., Kelet-Magyarország)

Nemzetiségek: m = magyar n = német r = román
s = szlovák c = cigány j = jiddis
mr = magyar többség, román kisebbség
rm = román többség, magyar kisebbség

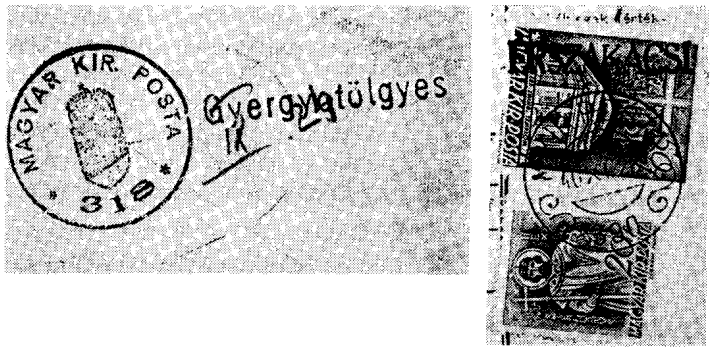
Bélyegzések színei:
f = fekete l= lila k= kék p= piros z= zöld

A) Gumi pótbélyegzők

Szám	A postahely neve (magyar 1940, román 1933)		Megye és térképi hely (1941)		Népesség (1000 fő), nemzetiség		Egyéb
315	Gyimesfelsőlok	Lunca-de-sus	C	M 23	5,4	m	2 típ.
316	Tusnádfürdő	Tuşnad	C	P 23	2,5	m	
317	Borszék	Borsec	C	J 21	2,2	m	
318	Gyergyótölgyes	Tulgheş	C	J 22	4,5	mr	
319	Major	Maierul	BN	F 17	4,1	r	
320	Szászszentgyörgy	Sângeorzul-Nou	BN	J 15	1,3	nr	
321	Bátos	Batoş	MT	J 17	1,5	nr	
322	Mezőörményes	Urmeniş	MT	K 15	1,8	rm	
323	Mezőszentmihály	Sânmihaiul-de-Câmpie	BT	J 15	1,5	rm	
324	Nagynyulas	Milaş	MT	K 16	1,9	r	
325	Szálva	Salva	BN	G 15	2,4	r	
326	Sajómagyaros	Şieu-Magheruş	BN	I 15	1,0	rn	
328	Margitta	Marghita	B	G 5	6,6	m	
329	Mezőcsávás	Ceuaşul-de-Câmpie	MT	L 16	1,3	mr	
330	Farkaslaka	Lupeni	U	N 20	1,4	m	f, l
501	Székelyvaja	Oaia	MT	N 17	1,0	m	f, l, z
502	Vargyas	Vârghiş	U	P 21	2,1	m	
503	Dálnok	Dalnic	H	S 23	1,5	m	

504	Előpatak	Vălcele	H	T 22	0,7	rm	
505	Tancs	Tonciu	MT	K 16	0,9	mc	
506	Gidófalva	Ghidfălau	H	S 23	0,9	m	2 típ.
507	Imecsfalva	Imeni	H	S 24	0,4	m	f, k
508	Kézdiszentlélek	Sânzieni	H	R 24	3,3	m	
509	Kovászna 1.	Covasna	H	T 24	6,3	mr	lila
510	Teke	Teaca	MT	J 16	2,9	mnr	
511	Köpec	Chepeţ	H	R 21	1,4	m	
513	Maksa	Moacşa	H	S 23	0,9	m	
514	Málnás	Malnaş	H	R 23	1,0	m	
515	Nagyajta	Aita Mare	H	S 21	1,4	m	
518	Nagybacon	Bățanii Mari	H	R 22	2,3	m	l
519	Nagyborosnyó	Boroşneul Mare	H	T 24	1,7	m	
520	Sepsibodok	Bodoc	H	S 23	1,1	m	
521	Sepsibükszád	Bicsad	H	R 23	2,4	m	l
523	Ditró	Ditrău	C	K 21	7,5	m	p, f
524	Sósmező	Poiana-Sărată	H	P 26	2,3	m	
525	Árpástó	Braniştea	SD	H 14	1,3	mr	
526	Szódemeter	Săuca	SY	F 6	0,9	rm	l
527	Uzon	Ozun	H	T 23	2,2	m	
528	Zabola	Zăbala	H	S 24	2,8	mr	
529	Alsócsernáton	Cernatul-de-Jos	H	S 24	2,3	m	
530	Zágon	Zagon	H	T 24	4,2	mr	
531	Szentkatolna	Catalina	H	S 24	1,2	m	
532	Olasztelek	Tălişoara	U	R 21	0,8	m	
533	Kovászna 2	Covasna	H	T 24	6,3	mr	
534	Lemhény	Lemnia	H	R 25	2,8	m	l, f
535	Homoródszentmárton	Martiniş	U	P 20	0,9	m	
536	Lövéte	Lueta	U	O 21	3,8	m	
537	Korond	Corund	U	N 19	4,5	m	
538	Parajd	Praid	U	M 19	2,9	m	
539	Székelykeresztúr	Cristur	U	O 19	4,6	m	
540	Okland	Ocland	U	P 21	1,1	m	
541	Mezőterem	Tîream	SR	E 6	2,1	mr	
542	Vetés	Vetiş	SR	C 7	2,1	mr	
544	Okland	Ocland	U	P 21	1,1	m	
546	Érendréd	Andrid	SR	E 5	2,2	rm	
547	Fehérszék	Fersig	SR	E 10	0,7	r	
549	Apanagyfalu	Nuşeni	SD	I 15	1,1	rm	
551	Szentmáté	Mateiu	SD	J 15	0,9	mr	
552	Magyardécse	Cireşoaia	SD	H 14	1,8	m	
553	Remetemező	Pomi	SR	D 10	1,6	rm	
554	Nagyesküllő	Aşchileşul-Mare	K	J 11	1,3	r	
558	Ombód	Ambud	SR	C 8	1,3	m	
560	Farkasaszó	Farcaşa	SR	E 10	1,3	r	
562	Nagynyíres	Mireşul-Mare	SR	E 10	1,5	r	2 típ.
563	Kajántó	Chinteni	K	K 11	1,4	rm	
564	Tartolc	Târşolţ	SR	B 10	2,1	r	
565	Ördöngősfüzes	Fizeşul-Gherlei	SD	I 13	1,6	r	l, f
569	Nagytarna	Tărna-Mare	UA	A 9	0,4	r,	rutén
570	Szamoskrassó	Cărăşeu	SR	D 9	1,4	mr	l
571	Kapnikbánya	Cavnic	SR	D 13	2,4	rm	
572	Borsaújfalu	Vultureni	K	J 11	1,2	r	
574	Nyírsid	Mirşid	SY	H 9	0,7	rm	
575	Vajdakamarás	Vaida-Cămăraş	K	K 13	1,4	mr	
576	Szatmárzsadány	Sătmărel	SR	D 7	1,4	rm	l
577	Hagymáslápos	Lapuşel	SR	E 11	1,3	rm	
578	Kökényesd	Porumbeşti	UA	B 8	1,4	m	
579	Lázári	Lazuri	SR	C 8	1,8	m	
580	Kettősmező	Chechiş	SY	H 10	1,6	r	
581	Portelek	Portiţa	SR	E 6	0,6	r	
581	Iriny	Irina	SR	E 6	0,8	m	IX. 29.-
582	Kismajtény	Moftinul-Mic	SR	D 6	1,8	rm	
584	Paptamási	Tamaşeu	B	H 3	1,1	m	l, f
585	Nagypeleske	Peleşul	SR	B 8	1,1	m	
586	Kolozsvár 4	Cluj	K	K 12	111,0	mr	
587	Érvasad	Vaşad	B	E 5	2,4	rm	
588	Tataros	Brusturi	B	H 5	2,1	rm	
589	Szatmárnémeti 3	Satu-Mare	SR	C 8	52,0	m	
590	Oláhlapos	Târgul-Lapuşului	SD	E 14	3,2	r	
592	Nagyilonda	Ileanda	SD	G 12	1,3	rmk	
593	Nagysikárló	Cicârlau	SR	D 11	1,6	r	
595	Csomaköz	Ciumeşti	SR	D 5	2,2	rm	
597	Szalacs	Sălacea	B	F 5	3,6	m	
599	Koltó	Coltău	SR	E 11	1,1	m	2 típ.
703	Kézdivásárhely	Târgul-Săcuesc	H	R 24	6,6	m	l
705	Gagy	Goagiu	U	O 19	0,8	m	
706	Kibéd	Chibed	MT	M 18	2,8	m	
707	Nagyteremi	Tirimia	MT	N 16	1,3	rm	l
708	Nyárádremete	Eremitul	MT	L 18	2,5	m	
709	Felsősófalva	Ocna-de-Sus	U	M 19	2,1	m	
710	Marosvásárhely 2	Târgu-Mureş	MT	M 16	44,9	mr	
711	Bögöz	Mugeni	U	O 20	1,3	m	
712	Etéd	Atid	U	N 19	1,6	m	
713	Farkaslaka	Lupeni	U	N 20	1,4	m	
715	Vámfalu	Vama	SR	C 11	2,6	rm	
716	Kobátfalva	Cobăteşti	U	O 19	0,5	m	
717	Sóvárad	Sărăteni	MT	M 19	1,8	m	
718	Nagygalambfalva	Porumbenii-Mari	U	O 19	1,5	m	l

719	Szentegyházasfalu	Vlăhița	U	O 21	3,5	m	l, f
720	Zetelaka	Zetea	U	N 20	5,3	m	
721	Homoródalmás	Merești	U	P 21	2,7	m	
722	Papolc	Păpăulti	H	T 24	1,6	mr	
723	Siménfalva	Simonești	U	O 19	1,1	m	
724	Rétv	Reci	H	T 23	1,0	m	
725	Ákosfalva	Acățari	MT	N 17	1,1	m	
730	Gyergyócsomafalva	Ciumani	C	L 21	4,9	m	
732	Gyergyóújfalu	Suseni	C	L 21	4,1	m	
733	Nagykend	Chendul-Mare	MT	N 17	1,0	m	
736	Galócás	Gălăuțas	C	J 20	1,7	r	
737	Balavásár	Bălăușeri	MT	N 17	1,1	m	
738	Gyergyóholló	Corbu	C	J 22	1,7	rm	zöld
745	Bélbor	Bilbor	C	I 21	2,1	rm	
756	Esztény	Stoiana	SD	I 12	0,5	rm	
766	Kőrösfő	Crișeni	K	K 9	1,1	m	2 típ.
771	Kisbács	Baciu	K	K 11	1,6	mr	
777	Szamosborhid	Valea Vinului	SR	D 9	1,3	r	
783	Homoródaróc	Draușeni	U	P 20	1,1	nm	
784	Bélafalva	Belani	H	R 24	1,0	m	
785	Esztelnek	Estelnic	H	R 25	1,3	m	2 típ.
786	Nyújtód	Lunga	H	R 25	1,2	m	
787	Kisborosnyó	Borosneul-Mic	H	T 24	0,6	m	
788	Kökös	Chichiș	H	T 23	1,3	m	
789	Mezőbergenye	Berghia	MT	M 16	1,2	mr	
790	Farkaslaka	Lupeni	U	N 20	1,4	m	
791	Gyergyóholló	Corbu	C	I 22	1,7	rm	

8. ábra Helyneves kiegészítésű (szabályos) gumi és acél pótbélyegző-használat

B) Acél pótbélyegzők

Szám	A postahely neve (magyar 1940, román 1933)		Megye és térképi hely (1941)		Népesség (1000 fő), nemzetiség		Egyéb
5	Borgóbeszterce	Bistrita-Bârgăului	BN	H 17	3,6	r	
6	Borgóprund	Prundul-Bârgăului	BN	H 17	3,3	r	
17	Jád	Iad	BN	H 16	1,7	nr	
18	Kisilva	Ilva-Mică	BN	G 17	2,7	rm	
19	Kosna	Coșna	BN	F 19	0,9	rm	
20	Szászlekence	Lechința	BN	I 15	2,5	nr	
21	Magyarnemegye	Nimigea-de-Jos	BN	G 15	1,7	mr	
22	Nagyilva	Ilva-Mare	BN	G 18	5,2	r	
24	Alsóvalkó	Vălcăul-de-Jos	SY	I 7	1,2	rm	
32	Nagysajó	Șieu	BN	I 17	1,5	rn	
33	Oláhszentgyörgy	Sângeorz-Băi	BN	G 17	4,2	r	
34	Óradna	Rodna	BN	F 18	4,4	rm	
35	Petres	Petriș	BN	I 17	1,1	nr	
35	Kerlés	Chiraleș	SD	I 15	1,1	rn	XII. 15.–
36	Romoly	Romuli	BN	E 16	1,9	rj	
36	Radnalajosfalva	Cârlibaba-Noua	BN	E 19	0,3	r	XII. 14.–
37	Szentjózsef	Poiana-Ilvei	BN	G 17	1,1	r	
38	Szeretfalva	Sărățel	BN	I 16	0,4	r	
39	Telcs	Telciu	BN	F 15	4,8	r	
40	Deményháza	Dămieni	MT	L 18	0,6	m	
41	Déda	Deda	MT	J 18	3,0	rm	
42	Disznajó	Porcești	MT	J 17	1,6	mr	
43	Erdőszentgyörgy	Sângeorgiul-de-Pădure	MT	N 18	3,5	m	
109	Gernyeszeg	Gornești	MT	L 17	1,5	mr	
109	Mikóújfalu	Micfalău	H	R 23	2,0	m	I. 14.–
110	Székelyhíd	Săcueni	B	G 4	5,9	m	
111	Gödemesterháza	Stânceni	MT	J 19	2,0	rm	
112	Mezőtelegd 1	Tileagd	B	I 4	3,4	mr	
113	Görgényszentimre	Gurghiu	MT	K 18	1,5	mr	
114	Magyaró	Aluniș	MT	J 18	3,0	mr	
115	Élesd	Aleșd	B	I 5	2,4	m	
116	Makfalva	Ghindari	MT	M 18	1,9	m	
117	Maroshévíz	Toplița	MT	J 20	9,1	rm	
118	Dédabisztra	Deda-Bistra	MT	J 18	0,7	rm	
119	Marosvécs	Brâncovenești	MT	K 17	1,3	mr	
120	Szalárdtelep	?	MT	J 19	0,2	m	
121	Nagyvárad 2	Oradea-Mare	B	I 3	92,9	mr	

122	Nagyvárad 1	Oradea-Mare	B	I 3	92,9	mr		
123	Gyapjú	Gepiu	B	J 2	1,7	rm		
124	Váralmás	Almaşu	K	J 9	1,9	rm		
125	Szalárd	Sălard	B	H 4	3,0	m		
126	Kissebes	Poeni	K	J 8	1,0	rm		
127	Hídalmás	Hida	K	I 10	2,0	rm		
128	Sztána	Stana	K	K 9	0,5	mr		
129	Barátka	Brătca	B	J 6	1,8	rm		
130	Magyarzsombor	Zimboru	K	I 10	1,3	rm		
131	Értarcsa	Tarcea	B	F 4	1,3	m		
132	Bors	Borş	B	I 3	1,0	m		
133	Érköbölkút	Cubulcut	B	G 4	1,4	m		
134	Kágya	Cadea	B	G 4	1,3	m		
135	Pelbárthida	Parhida	B	H 3	1,1	rm		
136	Körösfeketető	Negreni	K	J 7	2,5	r		
137	Köröskisjenő	Ineu	B	I 4	2,3	rm		
138	Biharpüspöki 2	Episcopia Bihor	B	I 3	3,9	m	IX. 18.–	
138	Biharpüspöki 1	Episcopia Bihor	B	I 3	3,9	m	X. 21.–	
139	Gálospetri	Galoş-Petreu	B	F 5	1,6	m		
140	Asszonyvására	Târguşor	B	F 4	1,0	m		
141	Aranyosmeggyes	Medieşul-Aurişc	SR	C 9	4,4	rm		
142	Sárköz	Livada	SR	C 9	0,8	m		
143	Szamosdob	Doba	SR	D 7	1,6	rm		
144	Halmi	Halmeu	UA	B 9	4,1	m		
145	Felsőbánya	Baia-Sprie	SR	D 12	4,3	mr		
146	Szatmárudvari	Odoreu	SR	C 8	2,0	mr		
147	Szinérváralja	Seini	SR	D 10	5,6	rm		
148	Királydaróc	Craidorolţ	SR	E 7	2,8	mr		
150	Nagysomkút	Şomcuta-Mare	SR	E 11	3,2	mr		
151	Érszentkirály	Eriu-Sâncraiu	SY	E 7	1,2	mr		
152	Avasújfalu	Certeze	SR	B 11	2,9	rm		
153	Túrsebes	Turulung	UA	B 9	4,0	mr		
154	Nagymajtény	Moftinul-Mare	SR	D 7	1,4	m		
155	Miszmogyorós	Tauţii-Măgheruş	SR	D 11	2,3	rm		
156	Erdőszáda	Ardusat	SR	D 10	1,8	rm		
157	Mikola	Micula	SR	B 8	2,3	mr		
158	Batiz	Botiz	SR	C 8	3,2	m		
159	Apa	Apa	SR	C 9	2,6	rm		
160	Szatmárhegy	?	SR	D 8	2,8	m		
160	Biharszentandrás	Sântandrei	B	I 3	1,9	rm	I. 11.–	
161	Avasfelsőfalu	Negreşti	SR	C 11	4,8	rm		
162	Erdőd	Ardud	SR	D 8	4,9	mr		
163	Bikszádfürdő	Bicsad	SR	B 10	0,3	rm		
164	Szaniszló	Sanislău	SR	D 5	4,9	mr		
165	Szatmárnémeti 1	Satu-Mare	SR	C 8	52,0	mrj		
166	Szatmárnémeti 1	Satu-Mare	SR	C 8	52,0	mrj		
167	Nagykároly	Carei	SR	D 6	15,9	m		
168	Szatmárnémeti 1	Satu-Mare	SR	C 8	52,0	mrj		
169	Szatmárnémeti 2	Satu-Mare	SR	C 8	52,0	mrj		
170	Nagykároly	Carei	SR	D 6	15,9	m		
171	Csanálos	Urziceni	SR	D 6	2,0	m		
172	Turc	Turţ	UA	B 10	4,1	r		
173	Alsófernezely	Ferneziu	SR	D 12	3,2	mr		
174	Vámfalu	Vama	SR	C 11	2,6	rm		
175	Kőváshosszúfalu	Satulung	SR	E 11	1,1	rm		
176	Érkörtvélyes	Curtuiuşeni	B	E 4	2,7	m		
177	Borválaszút	Crucişor	SR	D 10	0,7	r		
178	Alsóhomoród	Homorodul-de-Jos	SR	D 9	0,9	nr		
179	Avasújváros	Oraşul-Nou	SR	C 10	2,5	mr		
180	Piskolt	Pişcolt	B	E 5	3,6	mr		
181	Kolozsvár 5	Cluj	K	K 12	111,0	mr		
182	Gyalu	Gilău	K	K 10	3,4	rm		
184	Kolozsvár 2	Cluj	K	K 12	111,0	mr		
185	Kolozsvár 3	Cluj	K	K 12	111,0	mr		
186	?							
187	Magyargorbó	Gârbău	K	K 10	0,7	r		
188	Kolozsvár 6	Cluj	K	K 12	111,0	mr		
189	Magyarnádas	Nădăşelu	K	K 11	0,6	rm		
190	Szászfenes	Floreşti	K	K 11	3,6	rm		
190	Alsótótfalu	Sârbi	B	H 4	1,6	rm	XI. 9-től	
191	Galgó	Gâlgău	SD	G 12	1,0	rm		
192	Bethlen	Beclean	SD	H 14	3,4	mrj		
193	Alparét	Olpret	SD	H 12	1,4	r		
194	Nagyilonda	Ileanda	SD	G 12	1,3	rm		
195	Kackó	Câtcău	SD	H 12	1,7	r		
196	Bálványosváralja	Unguraş	SD	I 14	1,9	m		
197	Somkerék	Şintereag	SD	H 15	1,1	mr		
198	Felőr	Uriu	SD	H 14	1,3	mr		
199	Kékes	Chiochiş	SD	J 14	1,0	rm		
200	Retteg	Reteag	SD	H 14	2,8	mr		
201	Kolozsvár 1	Cluj	K	K 12	111,0	mr		
202	Kolozsvár 2	Cluj	K	K 12	111,0	mr		
203	Apahida	Apahida	K	K 12	2,1	rc		
204	Kolozs	Cojocna	K	K 13	3,5	mr		
204	Szépkenyerűszentmárton	Sânmărtin	SD	I 14	0,8	mr	XI. 5-től	

205	Szamosújvár	Gherla	SD	I 13	6,3	mr	
206	Dés	Dej	SD	H 13	19,2	mr	
208	Alsózsuk	Jucul-de-Sus	K	K 12	1,4	rm	
209	Dés	Dej	SD	H 13	19,2	mr	
210	Kendilóna	Luna-de-Jos	K	J 12	1,1	rm	
210	Doboka	Dobâca	K	J 12	1,8	r	X. 9-től
211	Kápolnokmonostor	Copalnic-Mănăştur	SR	E 12	1,1	rm	
212	Árpástó	Braniştea	SD	H 14	1,3	mr	
213	Désakna	Ocna-Dejului	SD	I 13	5,1	rm	Dés-hez!
214	Magyarlápos	Lăpuş	SD	F 13	2,4	mr	
215	Magyarkapus	Căpuşul-Mare	K	K 10	1,0	m	
216	Bonchida	Bonţida	K	J 13	2,2	rm	
217	Szék	Sic	SD	J 13	4,4	mr	
218	Nagyiklód	Iclod	SD	J 13	1,6	rm	
219	Válaszút	Răscruci	K	J 12	1,7	rm	
220	Kohóvölgy	Strâmbu Baiaţului	SD	E 13	0,6	m	
221	Kárásztelek	Carastelec	SY	G 7	2,1	m	
222	Somlyóújlak	Uilacul-Şimleului	SY	G 7	0,8	m	
223	Szilágyzovány	Zăuan	SY	H 7	1,4	m	
224	Ipp	Ip	SY	H 6	1,5	mr	
225	Szilágyillésfalva	Băseşti	SY	F 9	1,1	r	
226	Szilágycseh	Cehul Silvaniei	SY	F 9	3,5	m	
226	Gencs	Ghenci	SR	D 6	1,5	m	XI. 20-tól
227	Szilágycseh	Cehul Silvaniei	SY	F 9	3,5	m	
227	Érkeserű	Cheşereu	B	F 4	1,7	m	
228	Náprád	Năpradea	SY	G 10	1,5	r	
229	Karika	Creaca	SY	H 10	0,7	r	
230	Kémer	Camăr	SY	G 7	3,3	m	
231	Hadad	Hodod	SY	F 9	2,1	mn	
232	Bogdánd	Bogdand	SY	F 8	1,2	m	
233	Szurduk	Surduc	SY	G 10	1,3	rm	
234	Létka	Letca	SD	G 11	0,9	r	
235	Csákigorbó	Gârbou	SY	H 11	1,4	rm	
236	Vármező	Buciumii	SY	I 9	2,1	r	
237	Szilágyszeg	Sălăţig	SY	G 9	0,5	r	
238	Diósad	Dioşod	SY	G 9	2,1	m	
239	Ördögkút	Tresnea	SY	I 9	1,2	r	
240	Alsóegregy	Unguraş (Agrij)	SY	I 9	1,0	r	
241	Berettyószéplak	Suplacul-de-Barceău	B	G 6	2,9	mr	
242	Selymesilosva	Ilişua	SY	G 8	1,0	m	
243	Bályok	Balc	B	G 6	1,2	m	
244	Érábrány	Abram	B	G 5	0,9	mr	
245	Szilágypér	Pir	SY	F 5	2,3	mr	
246	Micske	Mişca	B	G 5	1,6	m	
246	Mezőfény	Foeni	SR	D 5	2,0	m	
247	Papfalva	Popeşti	B	H 6	1,0	rm	
248	Poklostelek	Poclușa-de-Barcău	B	G 4	0,7	m	
249	Magyarcsaholy	Cehal	SY	F 6	1,3	m	
250	Tóti	Tăuteu	B	H 5	1,8	m	
251	Cséhtelek	Ciutelec	B	H 5	0,9	rm	
252	Felsőderna	Derna	B	H 5	0,8	mr	
253	Halmosd	Halmăşd	SY	H 6	2,1	rs	
254	Gyümölcsénes	Plopiş	SY	H 7	1,7	rs	
255	Nagygoroszló	Someş-Guruslău	SY	G 10	0,9	r	
256	Lecsmér	Leşmir	SY	G 6	0,6	mr	
257	Érkörös	Chereuşa	SY	F 6	0,7	mr	
258	Szilágygörcsön	Gârceiu	SY	G 9	1,2	m	
259	Szilágyfőkeresztúr	Cristur-Crişeni	SY	G 9	0,7	m	
260	Szilágyszentkirály	Sâncraiul-Silvaniei	SY	G 9	0,3	m	
261	Aknasugatag	Ocna-Şugatag	M	C 13	1,6	m	
262	Alsóvisó	Vişeul-de-Jos	M	D 15	4,7	rj	
262	Szilágysámson	Şamşud	SY	G 8	1,4	m	XI. 20-tól
263	Bárdfalva	Berbeşti	M	C 13	2,5	rj	
264	Borsa	Borşa	M	D 17	12,3	rj	
265	Dragomérfalva	Dragomireşti	M	D 15	3,3	rj	
266	Felsőróna	Rona-de-Sus	M	B 14	3,4	r	
267	Havasmező	Poienile-de-sub-Munte	M	C 16	8,5	rj	
268	Hosszúmező	Câmpulung-la-Tisa	M	B 12	3,1	m	
269	Izakonyha	Cuhea	M	D 15	2,3	rj	
270	Leordina	Leordina	M	C 15	2,5	r	
271	Szigetkamara	Camera-la-Sighet	M	B 13	5,1	m	
272	Szurdok	Surduc	M	C 14	3,7	r	
273	Felsővisó	Vişeul-de-Sus	M	D 16	15,9	rjm	
274	Barcánfalva	Bârsana	M	C 14	4,0	r	
275	Mezőmadaras	Mădăraşul-de-Câmpie	MT	M 16	2,0	mr	
276	Földra	Feldra	BN	G 17	3,7	r	
278	Alsóbölkény	Beica-de-Jos	MT	L 17	1,0	mc	
279	Nagybocskó 2	Bocicoiul-Mare	M	B 14	7,4	ru	
280	Izaszacsal	Săcel	M	D 16	3,9	rj	
281	Máramarossziget 2	Sighetul-Marmatiei	M	B 13	25,9	mjr	
282	Máramarossziget 1	Sighetul-Marmatiei	M	B 13	25,9	mjr	
284	Majszin	Moisei	M	D 16	5,6	rj	
285	Petrova	Petrova	M	C 15	4,7	rj	
286	Rónaszék	Coştiui	M	B 14	1,0	m	
287	Szaplonca	Săpânţa	M	B 12	3,9	rj	
288	Visóoroszi	Ruscova	M	C 15	3,6	ru	

289	Visóvölgy p. u.	Valea Vişaului	M	B 14	1,1	rm		
290	Rozália	Rozavlea	M	D 15	3,5	rj		
291	Jádvölgy	Valea Iadului	B	K 7	0,8	rm		
292	Köröstarján	Tărian	B	I 2	2,3	mr		
293	Ottomány	Otomani	B	F 5	1,1	m		
293	Mezősámsond	Şincai	MT	L 15	1,7	mr	XI. 26-tól	
294	Félixfürdő	Băile Felix	B	I 3	0,4	mr		
295	Rév	Vad	B	I 6	3,1	rm		
296	Egeres	Aghireşu	K	J 10	2,0	rm		
297	Nagybáród	Borod	B	J 7	4,1	sr		
298	Kalotaszentkirály	Sâncraiu-Bucea	K	K 8	1,1	mr		
299	Királyhágó	Bucea	K	J 7	0,9	rm		
300	Szentjobb	Sâniob	B	G 4	1,9	m		
301	Csucsa	Ciucea	K	J 8	1,8	rm		
302	Cséffa	Cefa	B	J 2	1,6	rm		
303	Váradles	Leş	B	J 3	1,8	mr		
304	Nagyvárad 4	Oradea-Mare	B	I 3	92,9	mr		
305	Ismeretlen							
306	Biharpüspöki	Episcopia-Bihor	B	I 3	3,9	m		
307	Marosszentkirály	Sâncraiul-de-Mures	MT	M 16	1,8	mr		
308	Bihar	Bihor	B	H 3	3,1	m		
309	Váradszöllős	Seleuş	B	I 3	1,8	m		
310	Biharfélegyháza	Roşiori	B	G 3	1,8	m		
311	Paptamási	Tămăşeu	B	H 3	1,1	m		
312	Mezőtelegd 2	Tileagd	B	I 4	3,4	mr		
313	Szilágysomlyó	Şimleul-Silvaniei	SY	H 7	9,0	mr		
314	Érselénd	Şilindru	B	F 4	1,6	m		
315	Nagyvárad 6	Oradea-Mare	B	I 3	92,9	mr		
316	Zilah	Zălău	SY	H 9	8,5	m		
317	Nagyderzsida	Bobota	SY	F 7	1,7	rm		
318	Érmihályfalva	Valea-lui-Mihai	B	E 4	9,1	m		
319	Alsószopor	Supurul-de-Jos	SY	F 7	1,8	rm		
320	Nagyvárad 5	Oradea-Mare	B	I 3	92,9	mr		
321	Érsemjén	Şimian	B	F 4	2,9	m		
322	Vedresábrány	Abrămuţ	B	G 5	0,6	mr		
323	Érszőllős	Paţal	SY	F 6	1,4	m		
324	Fugyivásárhely	Oşorheiu	B	I 4	2,4	mr		
324	Szilágybagos	Boghiş	SY	H 7	1,7	m	XI. 19-tól	
325	Ákos	Acâş	SY	E 7	1,9	mr		
326	Tasnád	Tăşnad	SY	F 6	5,5	mr		
327	Ismeretlen							
328	Margitta	Marghita	B	G 5	6,6	m		
329	Zsibó	Jibeu	SY	G 10	3,3	mr		
329	Kolozsgyula	Giula	K	J 12	1,0	r		
330	Varsolc	Vârsolţ	SY	H 8	1,3	mr		
331	Mezőpanit	Pănet	MT	M 16	2,0	m		
332	Mezőrücs	Râciu	MT	L 15	2,1	mr		
333	Nyárádmagyaros	Măgherani	MT	M 18	1,4	m		
334	Nyárádszereda	Miercurea-Nirajului	MT	M 17	2,8	m		
335	Nyárádtő	Ungheni	MT	N 16	1,2	rm		
336	Palotailva	Lunca-Bradului	MT	J 19	1,9	mr		
336	Kisbacon	Bătanii-Mici	H	R 22	0,7	m	XII. 17-től	
337	Ratosnya	Răştoliţa	MT	J 18	0,8	rm		
337	Marosfő	(Tomeşti)	C	L 22	0,5	m	XI. 21-től	
338	Sáromberke	Dumbăvioara	MT	L 17	1,1	m		
338	Bala	Băla	MT	L 16	1,6	r	XII. 15-től	
339	Szováta	Sovata	MT	M 19	4,1	m		
340	Marosvásárhely	Târgu-Mureş	MT	M 16	44,9	mr		
341	Csíkrákos	Racul	C	N 22	1,5	m		
341	Kézdimárkosfalva	Mărcuşa	H	S 24	0,9	m	XII. 27-től	
342	Gyergyóremete	Remetea	C	K 21	6,9	m		
342	Kézdimártonfalva	Martineni	H	S 24	0,9	m	XII. 12-től	
343	Csíkszentgyörgy	Ciucsângiorgiu	H	O 23	2,4	m		
344	Csíkszentimre	Sântimbru	C	O 23	2,0	m		
344	Szabéd	Săbed	MT	L 16	1,0	m	XII. 24-től	
345	Csíkszentkirály	Sâncrăieni	C	O 23	2,0	m		
346	Csíkszentmárton	Sânmărtin	C	O 23	1,5	m		
347	Csíkszentmihály	Mihăileni	C	N 23	3,1	mr		
347	Meggyesfalva	Mureşeni	MT	M 16	1,4	mr	1941. I. 12-től	
348	Csíkszentsimon	Sânsimion	C	O 23	2,0	m		
349	Marosvásárhely	Târgu-Mureş	MT	M 16	44,9	mr		
350	Várdotfalva	Şumuleu	C	N 23	1,4	m	Csíksomlyóhoz!	
351	Gyergyóbékás	Bicazul-Ardelean	C	K 23	9,6	rm		
352	Tekerőpatak	Valea-Strâmbă	C	L 21	3,1	mr		
353	Gyergyóhódos	Hodiş (?)	C	K 21	1,5	mr		
354	Barátos	Brateş	H	T 24	0,8	m		
355	Gelence	Ghelinţa	H	S 25	3,6	m		
361	Gyimesközéplok	Lunca-de-Jos	C	M 24	5,4	m		
362	Karcfalva	Cârţa	C	M 22	1,4	m		

362	Magyarhermány	Heculian	U	P 22	1,2	m	XII. 10-tól
363	Kászonaltiz	Plăeşii-de-Jos	C	P 24	0,9	m	
363	Ozsdola	Ojdula	H	S 25	2,8	m	XII. 18-tól
364	Kászonújfalu	Casinul Nou	C	P 24	1,7	m	
365	Kozmás	Cozmeni	C	P 23	1,4	m	
366	Gyergyóremete	Remetea	C	K 21	6,9	m	
367	Madéfalva	Siculeni	C	N 22	2,4	m	
368	Szárhegy	Lăzarea	C	K 21	5,0	rm	
369	Gyergyófalu	Joseni	C	L 21	7,0	m	
370	Tusnád	Tuşnad	C	P 23	2,5	m	
371	Gyimes p. u.	Ghimeş	C	M 23	6,7	mr	
371	Kézdialmás	Mereni	H	R 25	1,4	m	1941. I. 13-tól
372	Vasláb	Voşlăbeni	C	L 22	1,6	rm	
373	Csíkmadaras	Mădăraş	C	N 22	2,4	m	
374	Marosvásárhely	Târgu-Mureş	MT	M 16	44,9	mr	lila
375	Sepsikőröspatak	Valea Crişului	H	S 22	1,3	m	
376	Illyefalva	Ilieni	H	K 22	1,5	m	
377	Barót	Baraolt	H	R 22	2,9	m	
378	Bereck	Breţcu	H	R 25	3,4	mr	
379	Kézdiszentkereszt	Poian	H	R 24	1,8	m	
380	Bikfalva	Bicfalău	H	T 23	0,8	m	
381	Kraszna	Crasna	SY	H 8	4,5	m	
382	Szilágyballa	Borla	SY	G 8	1,3	m	
383	Sarmaság	Şărmăşag	SY	G 8	2,6	m	
383	Középlak	Cuzăplac	K	J 9	1,0	r	XI. 23-tól
385	Sülelmed	Ulmeni	SY	F 10	1,2	rm	
385	Semesnye	Şimişna	SD	H 12	1,8	r	XI. 27-től
387	Szilágyperecsen	Periceiu	SY	H 8	3,0	mr	
388	Albis	Albiş	B	F 5	1,3	m	
389	Szamosudvarhely	Someş-Odorheiu	SY	G 10	1,7	r	
390	Érszakácsi	Şăcăşeni	SY	F 7	1,8	mr	
391	Tasnádszántó	Santău	SY	E 6	2,7	rm	
391	Kendilóna	Luna-de-Jos	K	J 12	1,1	rm	X. 31-től
392	Szilágysomlyó	Şimleul-Silvaniei	SY	H 7	9,0	mr	
393	Monospetri	Petreu	B	G 5	1,3	mr	
394	Szilágysomlyó	Şimleul-Silvaniei	SY	H 7	9,0	mr	
395	Váradles	Leş	B	J 3	1,8	mr	
396	Szilágynagyfalu	Nuşfalău	SY	H 7	3,2	m	
397	Égerhát	Ariniş	SY	E 10	0,9	rm	
398	Krasznabéltek	Beltiug	SR	E 8	2,6	mn	
399	Pecsétszeg	Chiueşti	SD	G 13	2,3	r	
401	Hagymádfalva	Spinuş	B	H 4	1,0	rm	
402	Egeresi gipszgy.	Aghireş	K	J 10	0,1	m	
403	Mezőszakadát	Săcădate	B	I 4	1,6	r	
404	Hegyközcsatár	Cetaria	B	H 3	1,5	m	
405	Éradony	Adoni	B	F 4	1,0	m	
406	Hegyközkovácsi	Regele-Ferdinand	B	H 3	0,9	m	
407	Csizér	Cizer	SY	I 8	1,6	r	
408	Feketeerdő*	Cizap	B	H 6	1,7	rm	
409	Alsótótfalu	Sârbi	B	H 4	1,6	rm	
410	Csokaly	Ciocaia	B	G 4	1,3	m	
411	Cécke	Ţeţchea	B	I 5	0,8	mr	
412	Körösszeg	Cheresig	B	I 2	1,7	r	
413	Ispánmező	Spermezeu	SD	G 14	2,1	r	
414	Szamosfalva	Someşeni	K	K 12	4,0	mr	
415	Cege	Ţaga	SD	J 14	0,6	rm	
416	Börvely	Berveni	SR	C 6	3,3	m	
417	Magyarderzse	Dârja	K	I 11	1,0	rm	
418	Kolozsborsa	Borşa	K	J 12	3,1	rm	
419	Buza	Buza	SD	J 14	2,4	rm	
420	Páncélcseh	Panticeu	K	I 11	1,6	rm	

*Középeshez tartozik (üveggyár)

9. ábra Többes bérmentesítésű (10x2 fillér) levél Homoród-szentpál gumibélyegzővel érvénytelenítve

C) Kisegítő mozgóposta-bélyegzések

1. Gumibélyegző kiinduló- és végállomással és a vonal számával:

Budapest–Kolozsvár 301 (lila).
Kolozsvár–Budapest 301 (lila).
Budapest–Kolozsvár 301A (fekete és lila).
Kolozsvár–Budapest 301B (fekete), (lila).
Kolozsvár–Püspökladány 301 (fekete).
Kolozsvár–Püspökladány 302 (lila) 2 típusban.
Püspökladány–Kolozsvár 302 (lila).
Budapest–Debrecen–Királyháza 305 (fekete és lila).
Királyháza–Debrecen–Budapest 305 (lila).
Nagyvárad–Békéscsaba 311 (fekete).
Békéscsaba–Nagyvárad 312 (fekete).
Marosvásárhely–Sepsiszentgyörgy 318A (fekete).
Marosvásárhely–Sepsiszentgyörgy 318B (fekete).

2. Keret nélküli gumibélyegző »M. Kir. Mozgóposta« felírással (záró-jelben, melyik vonal használta).

Szám nélkül, lila színben, »Szé-Szé 360« felírással (Székelykeresztúr–Székelyudvarhely 360.)
Szám nélkül, fekete színben (Marosvásárhely–Sepsiszentgyörgy 348).
XXII. (Gyergyószentmiklós–Marosvásárhely).

3. Gumibélyegző (felvidéki típus) »M. Kir. Mozgóposta« felírással.

Szám kivágva: (Sepsiszentgyörgy–Bereck 357).
Szám kiv. (Sepsiszentgyörgy–Bereck), 2 típusban, (a csillagok közötti távköz az egyiknél hosszabb, mint a másiknál.)
Szám kivágva (Nyárádtő–Uzon 349) kis alakú.
Szám kivágva (Óradna–Bethlen 342).
Szám kivágva (Marosvásárhely–Sepsiszentgyörgy 348).
I. (Óradna–Bethlen 342 mp.)
II. (Marosvásárhely–Kolozsnagyida 344).
III. (Kolozsvár–Nagybánya 318).
VI. (ismeretlen vonalon. Gidofalvi feladás).
IX. (Nyárádtő–Uzon 350).
X. a mellette lévő szám kiesett, állítólag XVII. volt. (Gyimesbükk–Csíkszereda 354).
XI. Kolozsvár–Nagybánya 318 és 319 lilás színben.
XIX. (Marosvásárhely–Sepsiszentgyörgy 348).
XX. (Marosvásárhely–Kolozsnagyida 344).
XXI. (ismeretlen vonalon) lila szín.
XXII. ismeretlen vonalon (Gyergyószentmiklós?)
XXIII. (Sepsiszentgyörgy–Bereck 357) 2 típusban.

4. Réz pecsétnyomó festékes lenyomat.

Sepsiszentgyörgy–Bereck–Sepsiszentgyörgy.
Szatmárnémeti–Bikszád–Szatmárnémeti.
Szatmárnémeti–Nagybánya–Szatmárnémeti.
Gilvács–Nagysomkút–Gilvács.

5. Kisegítő acélbélyegzés »M. Kir. Mozgóposta« felírással.

27 M. (Szeged–Békéscsaba) N. albetűvel.
27 T. (Békéscsaba–Szeged) N. albetűvel.
28 M. (Szeged–Nagyvárad) N. albetűvel.
28 T. (Nagyvárad–Szeged) N. albetűvel.
155 M. (Debrecen–Nagyvárad) G. albetűvel.
155 T. (Nagyvárad–Debrecen) G. albetűvel.
301 M. (Budapest–Kolozsvár) F. albetűvel.
301 T. (Kolozsvár–Budapest) F. albetűvel.
302 M. (Püspökladány–Kolozsvár) D. F. V. albetűvel.
302 T. (Kolozsvár–Püspökladány) D. F. U. albetűvel.
304 M. (Budapest–Kolozsvár) X. albetűvel.
304 T. (Kolozsvár–Budapest) X. albetűvel.
305 M. (Királyháza–Nagykároly–Debrecen) F. G. albetűvel.
305 T. (Debrecen–Nagykároly–Királyháza) F. G. albetűvel.
306 M. (Királyháza–Nagykároly–Debrecen) E. F. G. H. albetűvel.
306 T. (Debrecen–Nagykároly–Királyháza) E. F. G. H. albetűvel.
307 M. (Debrecen–Nagykároly–Királyháza) A. H. albetűvel.
307 T. (Királyháza–Nagykároly–Debrecen) A. H. albetűvel.

6. Kisegítő gumibélyegző mint mozgóposta-bélyegzés.

522 Nagyvárad–Kötegyán 312 mp.
584 Érmihályfalva–Nagyvárad 309 mp.
782 fekete színben Marosvásárhely–Kolozsnagyida 344 mp.
782 lila színben Marosvásárhely–Parajd 346 mp.

7. Kisegítő acélbélyegző mint mozgóposta-bélyegzés.

121 Sarmaság–Székelyhíd és vissza 314 mp.
169 Szatmárnémeti–Nagybánya és vissza 330 mp.
170 Zilah–Nagykároly és vissza 317 mp.
183 Kolozsvár–Nagybánya és vissza 318 mp.
184 Kolozsvár–Nagybánya és vissza 319 mp.
206 Kolozsvár–Beszterce és vissza 337 mp.
283 Máramarossziget–Borsa és vissza 336 mp.
335 Uzon–Nyárádtő és vissza 349 mp.
374 (fekete) Marosvásárhely–Kolozsnagyida és vissza 344 mp.
374 (lila) Marosvásárhely–Parajd és vissza 346 mp.

A meghosszabbodott mozgóposta-vonalakon használt bélyegzések:

Nagykároly–Mátészalka 240 mp., az »Ágerdőmajor–Mátészalka 240 mp« bélyegzőt,

Mátészalka–Nagykároly 240 mp., a »Mátészalka–Ágerdőmajor 240 mp« bélyegzőt,

Debrecen–Nagyvárad 156 mp., a »Debrecen–Nagykerecki 156 mp« bélyegzőt,

Nagyvárad–Debrecen 156 mp., a »Nagykerecki–Debrecen 156 mp« bélyegzőt használta kisegítő bélyegző gyanánt.

* * *

Az ember szíve elszorul, amikor ezeket a rég nem hallott – vagy csak az iskolából, történelmi olvasmányainkból felködlő – neveket olvassa: *Barót* (Szabó Dávid), *Bethlen, Dálnok* (Dózsa), *Diósad* (Ady névadója), *Farkaslaka* (Tamási sírja), *Koltó* (Petőfi esküvője), *Kökös* (Gábor Áron halála), *Kőrösfő* (népviselet), *Marosvécs* (Erdélyi Helikon), *Misztótfalu* (Kis Miklós), *Nagybacon* (Benedek Elek), *Nagymajtény* (1711), *Szék* (Teleki), a sok *-Szentkirály* (Csík-, Ér-, Kalota-, Maros-, Sepsi-, Szamos-, Szilágy-Szentkirály), *Szentjobb*(!), *Sződemeter* (Kölcsey szülőhelye), *Sztána* (Kós Károly), *Vajdakamarás* (Kemény, Sütő), *Zágon* (Mikes), *Zsibó* (Wesselényi) stb.

Hogy élvezi az ember a csodálatos, ízes, régi magyar helységneveket: *Asszonyvására, Bálványosváralja, Farkasaszó, Kökényesd, Nagygalambfalva, Ördöngősfüzes, Szépkenyerűszentmárton, Tekerőpatak* stb. Vajon van-e párjuk a „nagy magyar nyelvterületen"?

Bár írásunk csak a pótbélyegzőket tárgyalja, talán kedvet ébreszt – fiatalabb gyűjtőinkre is gondolva – valamennyi erdélyi bélyegzés gyűjtéséhez, és talán kiállításainkon is találkozhatunk majd ilyen feldolgozásokkal.

Ne felejtsük el Erdélyt, postatörténetében sem!

* * *

IRODALMI FORRÁSOK

(1) JANCSÓ BENEDEK EMLÉKKÖNYV (Szerkesztette Asztalos Miklós). Budapest, 1931 (A határmenti magyarságról, 380. oldal)

(2) FOGARASI Zoltán: A népesség anyanyelvi, nemzetiségi és vallási megoszlása törvényhatóságonként 1941-ben. *Különlenyomat* a Magyar Statisztikai Szemle 1944. évi 1–3. számából (4. oldal)

(3) MAGYARORSZÁG HELYSÉGNÉVTÁRA 1944. M. kir. Központi Statisztikai Hivatal, 1944 (a települések adatai az 1941. évi népszámlálás szerint)

(4) A DUNATÁJ. Történelmi, gazdasági és földrajzi adatok a Dunatáj államainak életéből (Szerk. Radisics Elemér) – I. kötet. Budapest, 1946 (nemzetiségi statisztika, 326. oldal)

(5) KÖPECZI Béla: Kitekintés – Erdély útja Romániában I. (Erdély története III. kötet, 1752–59. oldal; nemzetiségi arányok változása: 1770. oldal)

(6) SZÁSZ Zoltán: Gazdaság és társadalom a kapitalista átalakulás korában (Erdély története III. kötet, 1575. old.)

(7) KOROM Mihály: A második bécsi döntéstől a fegyverszünetig (Tanulmányok Erdély történetéből. Debrecen, 1988 – 171. oldal)

(8) TAKÁCS Péter: Az erdélyi társadalom jellemzői a XIX. században (Tanulmányok Erdély történetéből. Debrecen, 1988 – 137. old.)

(9) PRT (Postai Rendeletek Tára) 1941. VIII. 8. 39. sz. 243. 311/4. sz. rendelet: Korlátozás a Romániával való postaforgalomban (román oldalról való korlátozás)

(10) PÁLFI Sándor: A keleti és erdélyi postaszervezés naplójából. Magyar Posta, 1941. 1. szám, 1–8. oldal

(11) MAGOS Gy.: Postás élmények és tapasztalatok Erdélyben. Magyar Posta, 1941. 2. és 3. szám, 5–64., ill. 116–121. oldal

(12) GUTTMANN Sándor: Erdélyi kisegítő bélyegzők. Bélyeggyűjtők zsebkönyvtára II. 1941, 15–21. oldal

(13) KOSTYÁN Ákos: A kisegítő és pótbélyegzők fogalmához. A Magyar Bélyegek Monográfiája, I. kötet (477–483. oldal)

(14) NEMESKÜRTY István: Édes Erdély. Budapest, 1988. Szabad Tér Kiadó (57–59. oldal)

(15) BOTLIK József: Erdély tíz tételben (1918–1940). Budapest, 1988. A szerző kiadása

Az 1945-ös nagyváradi helyi kiadású felülnyomott bélyegek

VOLONCS GÁBOR

1944. október 9-én a 2. Ukrán Front parancsnoksága általános hadműveletet indított a Nagyvárad–Debrecen térség megszerzéséért. Október 12-én éjfélre, utcai harcok árán elfoglalták Nagyváradot.[1] Október 23-ra gyakorlatilag felszabadították az egész nagyváradi postaigazgatóság területét.

A tényleges hatalmat a felszabadított területen a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, ezen belül a szovjet csapatok gyakorolták. 1944. október 25-én Észak-Erdélyben és a Székelyföldön bevezették az ideiglenes szovjet katonai közigazgatást, melyet végleg 1945. március 13-án szüntettek meg és helyét III. 9.–IV. 9. között a román közigazgatási hatóságok vették át.

A nagyváradi postaigazgatóságot (Nagyvárad 1 – Oradea 1) feltehetően március 24-én, az igazgatósághoz tartozó hivatalokat fokozatosan április 9-ig vették át a román postaszervek.

Postatörténeti szempontból az 1945. január 25. és április 9. közötti időszakot vizsgáljuk, elsősorban a nagyváradi postaigazgatóság által kiadott felülnyomott postabélyegek és azok használatának tükrében.

A nagyváradi I. kiadás

A miniszteri ideiglenes hatáskörrel létesített Bihar megyei Pénzügyi Bizottság 1. sz. rendelete alapján az Állami Nagyváradi Postaigazgatóság elrendelte a rendelkezésére álló magyar postabélyegek egy részének felülnyomását magasabb névértékre. A postaigazgatóság vezetője 145/1945. I. 25-én kelt megbízólevelében két személyt rendelt ki a Grafika Nyomdai Intézetbe[2] a bélyegek felülnyomásának ellenőrzésére, melyben feladatul jelöli meg a nyomdai munkák ellenőrzését, nehogy visszaélések történjenek. A postaellenőröknek január 25-én reggel 8 órakor kellett jelentkezniük a Nagyvárad 1. postahivatal főpénztári helyiségében a beosztásra vonatkozó további intézkedések végett.[3]

A postabélyegek magasabb névértékre való felülnyomását indokolta a pengő fokozott elértéktelenedése, valamint az, hogy az igazgatóság területén maradt postai alkalmazottak közel három hónapja nem kapták meg illetményüket.

Magasabb névértékkel nyomták felül az 1943-ban kiadott *Hadvezérek* sorozat 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 12, 18, 20, 30, 50, 80 filléres és 1 pengős értékeit, valamint a 30 filléres *Szt. Margit,* a *Nagyasszonyok* sorozat 20, 24, 30, 50 és 80 filléres, a *Barnaportó II.* bélyegek közül a 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12 és 30 filléres értékek 100 bélyegképes íveit.

A felülnyomás munkálatait a nagyváradi Grafika Nyomdai Intézetben végezték. A kivitelezésre két nap állt rendelkezésre. A korlátozott lehetőségek, valamint az idő rövidsége miatt a felülnyomásra a magasnyomást választották.

1 A P. R. T. 1944. október 19. 241. 269/1. sz. rendeletében elrendeli a kolozsvári és nagyváradi postaigazgatóságok Pécsre való telepítését. Ezt a rendeletét hatálytalanítja október 31-én (P. R. T. 243. 293/1), mivel az intézkedés a gyors hadszíntérváltozás miatt már aktualitását vesztette.

2 A Grafika Nyomdai Intézet neve korábban Sonnenfeld Nyomda volt. Nevét a zsidótörvények hatására változtatták meg. A Sonnenfeld nyomdában készültek korábban 1919-ben a debreceni és a nagyváradi felülnyomott bélyegek.

3 Feltehetően ekkor vették át a felülnyomásra kerülő bélyegíveket (a szerző megjegyzése).

A nyomólemez készítése

A kiadásról korábban publikált szakcikkek írói a felülnyomás nyomóeszközének készítését betűk, illetve számok szedéséből feltételezték. Avval magyarázták az egyes ívhelyeken levő eltérő betű, illetve számok létezését, hogy a nyomdának nem volt elegendő azonos típusú készlete és ezért szükségből kerültek a nyomóeszközbe.

Teljes ívek, illetve nagyobb összefüggések nyomdatechnikai szempontból való tanulmányozása az ilyen irányú feltételezéseket teljes mértékben cáfolja. Vizsgálataim során arra a véleményre jutottam, hogy a nyomólemezt tömöntéssel, a legegyszerűbb és leggyorsabb másolási eljárással készítették. Az egyképes szedésről (1945 – pengő, illetve fillér) 5 db másolatot készítettek, melyet összeforrasztottak és erről a vízszintes ötös csíkról készítettek másolatokat, majd ezekből állították össze a 100-as nyomólemezt. A különböző értékszámokat is ezzel a módszerrel másolták. Az ötös csíkok másolásának tényét mutatja az is, hogy a függőleges oszlopok mind a tíz felülnyomásában azonos hibákat tudunk elkülöníteni, és ezek oszlopismertetőként használhatók. Az oszlopismertető jelek ismétlődnek az ív két-két oszlopában. Ezek az ívhelyre azonosításkor segítségünkre lehetnek.

A pengős értékek oszlopismertető jelei

Jellemzők	Oszlop				
	I., VI.	II., VII.	III., VIII.	IV., IX.	V., X.
A pengő szó g betűjének talpvastagsága a középrészen mérve mm-ben	0,4	0,1-0,15	0,1 (szakadozott, néha hiányzik)	0,2	0,3
A pengő szó p betűjének talpa	ép	bal oldali rövid hegyben végződik	hiányzik (töredékesen látható: 13., 63. ívhely)	ép (bal oldali hiányos: 14., 34., 94. ívh.)	ép
A pengő szó n betűjében a jobb oldali szár külső oldalán a talp felett ék alakú kiugrás	-	-	-	van	-

A III. típusú 76., 77., 78., 79. és 80. ívhelyen levő bélyegek *pengő* szava más betűtípussal készült. Öt ívhely kivételével az oszlopismertető jelek a pengős ívek 95 bélyegére vonatkoznak.

A pengős értékek felülnyomásához egy nyomólemez készült (1945 – pengő) és ebben cserélgették az értékjelző számokat. Az 51 ív **60 filléres** érték felülnyomásához a pengő szót fillérre cserélték, de megtartották a pengős értékeknél használt 1945-ös évszámot.

A 76–80. ívhelyeken az eltérő betűtípusú pengő szó, valamint a 91–100. ívhelyeken (az ív utolsó vízszintes sora) más típusú, kisebb számok nyomólemezbe való helyezése szándékosságot tükröz. Az alkalmazott nyomólemez-készítési eljárás nem indokolta a véletlenszerűséget. A változatok készítése valószínűleg bevételek növelése céljából történt. Az is ismert, hogy a fordított felülnyomatok külön kívánságra készültek megadott mennyiségben. A nyomdába kiküldött két postai ellenőr közül az egyik, Kiss Lajos, bélyeggyűjtő volt, de a kiadás üzleti vonatkozásait tükrözi az a tény is, hogy készültek az akkor használt postai tarifáknak nem megfelelő, magasabb címletű értékek, valamint felülnyomott portóbélyegek, melyeknek tényleges postai használata ez idáig ismeretlen.

Ívhelyismertető jelek

A felülnyomásra a nyomdának kevés idő állt rendelkezésére. A nyomólemez előállítása során az öntésből eredő apró hibákat, hiányosságokat nem javították ki (ez fennáll az értékszámoknál is), így az egyes ívhelyekre jellemző lemezhibák keletkeztek. Ezek a nyomólemezhibák az oszlopmeghatározás ismeretében lehetőséget nyújtanak az egyes ívhelyek pontos meghatározására.

Az ívhelyismertetőket ívnegyedenként, huszonöt képes ábrákon foglaljuk össze, szöveges magyarázattal *(1–4. ábra)*.

A 60 filléres értékek ívhelyismertetőivel jelen tanulmány nem foglalkozik. Az alacsony példányszám miatt nem állt rendelkezésre nagyobb mennyiségű összefüggés, amelyek segítségével rekonstruálni lehetne a nyomdaívet. A filléres nyomólemeznél a pengős nyomólemez 1945-ös évszámát használ-

ták, ezek azonos ívhelyen találhatók. Az ívhelymeghatározáshoz az évszámokban levő lemezhibák így segítséget nyújtanak, a biztos meghatározáshoz azonban a fillér szó hibáinak ismerete is szükséges.

A felülnyomás

A felülnyomást tégelysajtóval végezték. A százas, ívszéles, fogazott bélyegíveket egyenként, kézzel helyezték a nyomdagépbe. Ez azt eredményezte, hogy aránylag gyakori az előfordulása a decentrált felülnyomatoknak. Találkozhatunk szélsőségekkel is. Függőleges vagy vízszintes irányban az eltolódás olyan mérvű lehet, hogy a két szomszédos ívhely felülnyomatának fele-fele került egy bélyegképre, valamint az ív első, illetve utolsó vízszintes 10 bélyegéről lemaradt az évszám vagy a pengő (fillér) szó.

Ismertek a pengős értékeknél olyan példányok, melyeknél az értékszám jóval halványabb, vagy alig látható, míg az évszám és a pengő szó normálisan festékezett nyomatot ad. Ez nyomdatechnikai elégtelenségtől ered. A nyomólemezbe helyezett értékszámokat aláegyengették, hogy azonos magasságba kerüljenek a többi nyomófelülettel. Amennyiben ezt nem végzik el alaposan, úgy az egyes részletek elégtelen nyomatot adnak. Ilyen halvány értékszámnyomatot találunk mindhárom 5 pengős érték bélyegeinél (25. ívhely), valamint az 1 P/4 filléres érték egyes íveinek néhány ívhelyén, melyek a nagyobb példányszám nyomásának utolsó periódusából származhatnak az egyengetés meglazulásának eredményeként.

A felülnyomás két érték kivételével *matt fekete* festékkel készült. Ez általában egyöntetűnek mondható, de előfordulnak halvány (száraz) és túlfestékezett nyomatok is. Külön meg kell említeni a 2 P/10 fillér és a 5 P/24 fillér értékeket. Feltehetően az alapbélyegek színe miatt ezeknél általában túlfestékezett nyomatokkal találkozunk. Ezért e két érték ívhelyre azonosítása sok esetben nehéz, az apróbb hibák a túl sok festéktől bezáródtak és alig észlelhetők.

Piros színnel nyomták felül a hadvezérek 18 filléres értékét. Ezt a bélyeg sötétszürke alapszíne indokolta. Itt jellemző az úgynevezett „szaftos", túlhígított festékes nyomat. Ezeknek a bélyegeknek az ívhelyre való azonosításához megfelelő gyakorlat szükséges.

A kiadás legkeresettebb darabja az 1 pengős „arany" felülnyomású *Szent Margit* bélyeg. Egy kicsit részletesebben azért foglalkozom ezzel a bélyeggel, mert ritkaságánál fogva itt találkozhatunk a legtöbb hamisítvánnyal.

Az arany felülnyomású bélyegek jellemzője:

1. az alapbélyeg nyomata a fogazatokhoz viszonyítva centráltnak mondható;
2. a felülnyomat anyaga réz, nyomokban cinkkel ötvözve;
3. a felülnyomat fémesen csillogó, egységes felületet mutat, de előfordulnak részben oxidálódott felülnyomatok is;
4. a felülnyomat a bélyegképen a függőleges képzeletbeli tengelytől kissé balra, a vízszintes tengelytől egy kissé lefelé helyezkedik el.

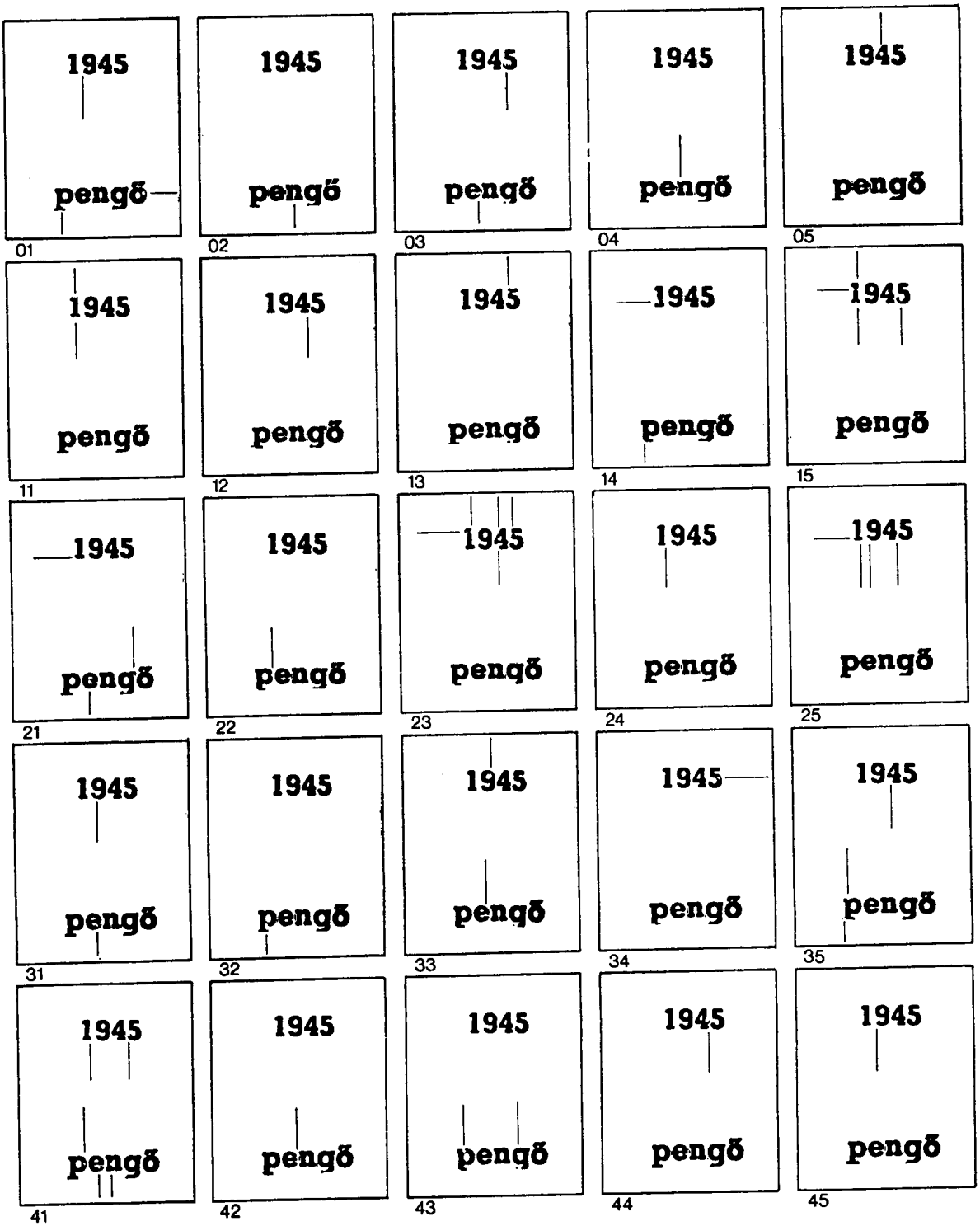
A felülnyomott bélyegek típusai

A felülnyomásnak három típusát különböztethetjük meg, a kétféle nagyságú értékszám és a két különböző betűtípusú pengő szó alapján *(5. ábra)* **I. típusú** a pengős értékek 85, a filléres értékek 90, **II. típusú** a pengős és filléres értékek 10, **III. típusú** a pengős értékek 5 százaléka.

I. típus A pengős értékeknél az 1–75. és a 81–90. ívhelyen, a két 60 filléres címletnél az 1–90. ívhelyen találhatók.

II. típus Jellemzője, a más típusú, kisebb méretű szám. Mind a filléres, mind a pengős értékeknél megtalálható a 91–100. ívhelyen (az ív utolsó vízszintes 10 bélyegén).

III. típus A pengő szót vékonyabb betűvel nyomták. Csak a pengős értékek 76–80. ívhelyén fordul elő.

1. ábra Az első ívnegyed jellemzői

1. Nagyobb hiány az **ő** betű jobb felső részében. A **p** betű szárának jobb oldalán kitörés közvetlenül a betű feje alatt. A 9-es szárvége letörött.
2. Az **n** betű bal belső talpa sarkosan hiányzik. Az **e** betű mindkét oldalán függőleges vékony vonal.
3. Az 5-ös alsó végződésénél ék alakú kitörés. Hiány az **e** betű végződésénél, belül.
4. Az **n** betű szárának felső részén ék alakú kitörés.
5. Kis hiányosság a 4-es szám átfogójának belső részén.

11. Kitörés az 1-es szám tetejéből és aljából.
12. Hiány a 4-es jobb oldalán a talp és az összekötő között.
13. Az 5-ös szám felső szárában ék alakú hiány.
14. Az 1-es szám bal oldala a talp felett elkeskenyedik. A **p** betű bal talpa átlósan lemetszve.
15. Töredezett 1-es. Az 5-ös alsó ívében belül törés.

21. Hiány az **e** betű átfogójában. A **g** betű jobb felső kiugrójánál ék alakú hiány. Az 1-es szám bal talpa átlósan lemetszve.
22. Kitörés a p betű ívéből jobb oldalon.
23. Hiányok az 1-es szám fejében. Hiány a 4-es átfogójának belső részén, valamint a vízszintes befogóban. Kitörés az 5-ös felső szárából.
24. Az 1-es szám jobb oldali talpa hiányzik.
25. Hiányok a szárban az 1-es talpa felett mindkét oldalon. A 9-es hegyesen végződik. A 4-es jobb oldali talpa hiányzik.

31. Hiány a 9-es alsó ívének belső részén. Ék alakú hiány az **e** betű végződésénél, belül.
32. A **p** betű alsó ívének a szárral való találkozásánál nagyobb hiány.
33. A 9-es szám belső ívében, jobb oldalon hiány. Az **e** betű összekötőjéből ék alakú hiány.
34. Foltszerű hiány az 5-ös számban, jobb oldalon.
35. A 4-es szám átfogójának belső, alsó részén kis kitörés. A **p** betű tetején kis horpadás, bal oldali talpa erősen hiányos.

41. Az 1-es szárának jobb oldala a talp felé fokozatosan keskenyedik. Az 5-ös szám vége törött. A **p** betű ívében hiány. Az **e** betű végződésében és az **n** betű bal oldali szárában kitörés.
42. Hiány az e betű felső részén, jobb oldalon.
43. Hiány a **p** betűben. A **g** betű belső ívében kis beszakadás.
44. Jellegzetes törés a 4-es szám jobb oldali kiugró részénél.
45. A 9-es alsó szárvégződése átlósan lemetszve.

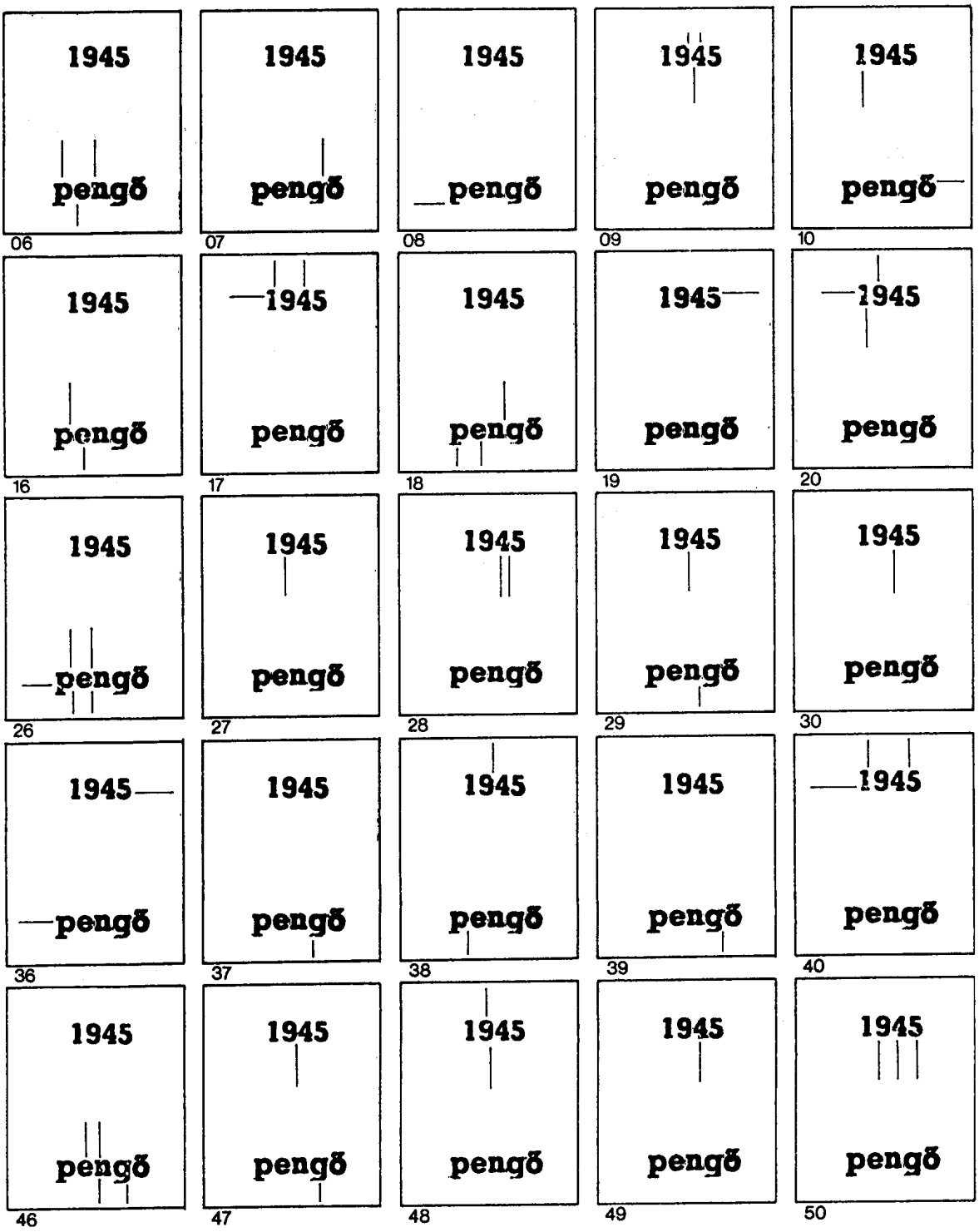

Figyelmébe ajánljuk

EXPRESSZLEVÉL KÍSÉRŐ IRATA (1873)

E számunkban minden cikk témája a XX. századhoz kötődik, ezért talán nem érdektelen egy érdekes objektum bemutatása 1873-ból. A képeken látható *kísérő irat* egy *Kétegyházán* feladott ajánlott expresszlevél tartozéka. A levelet és a kísérő okmányt *Aradon* érkeztették. Ilyen jellegű nyomtatvány A Magyar Bélyegek Monográfiája III. kötetének 327. oldalán látható, a *214. ábrán,* ez azonban *német–horvát* nyelvű kísérő irat, két kőnyomatos 25 krajcáros bélyeggel (50 krajcár volt a küldöncdíj), szemben a most bemutatott okmányon lévő réznyomatos 15 kr-os bélyeggel, ami az expressz kézbesítés díja. Látható, hogy a kétnyelvű kísérő irat egy-egy oldalán lévő szöveg a magyar nyelvű okmány két oldalára került. (Az ábrákat lásd a 35. oldalon)

(Dr. Borsay János közlése)

2. ábra A második ívnegyed jellemzői

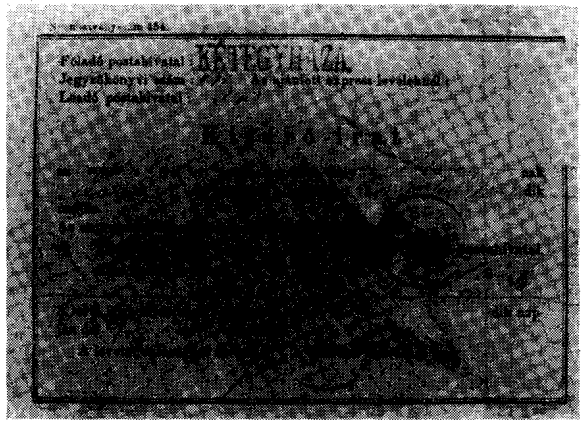
6. Hiány az **n** betű jobb szárának felső részén. Beszakadás a **p** betű fejében. Ék alakú hiány az **e** betű bal alsó ívében.
7. Kitörés a **g** betű felső részén.
8. A **p** betű bal oldali talpa átlósan lemetszve.
9. A 4-es szám szárának belső oldala töredezett. Kis hiány a 9-es felső részén. Hiány a 4-es átfogójában (többnyire látható).
10. Töredezés az 1-es szám talpában és fölötte. Kitörés az **ő** betű jobb ékezete alatt a betűből.

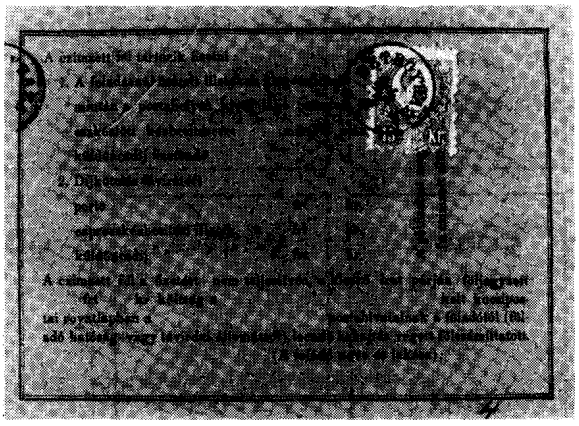
16. Erősen töredezett **e** betű. A **p** betű felső részén kitörés.
17. Az 1-es felső szárában mindkét oldalon hiány. A 4-es szárának belső oldalán kis horpadás.
18. A **p** betű jobb talpában kis beszakadás, a bal oldali talp alig vagy egyáltalán nem látszik. A **e** betű átfogójában két apró beszakadás.
19. Erős hiány az 5-ös függőleges szárában, többnyire teljesen hiányzik.
20. Töredezett 1-es. Kisebb kiszakadás a 9-es fejének belső ívében.

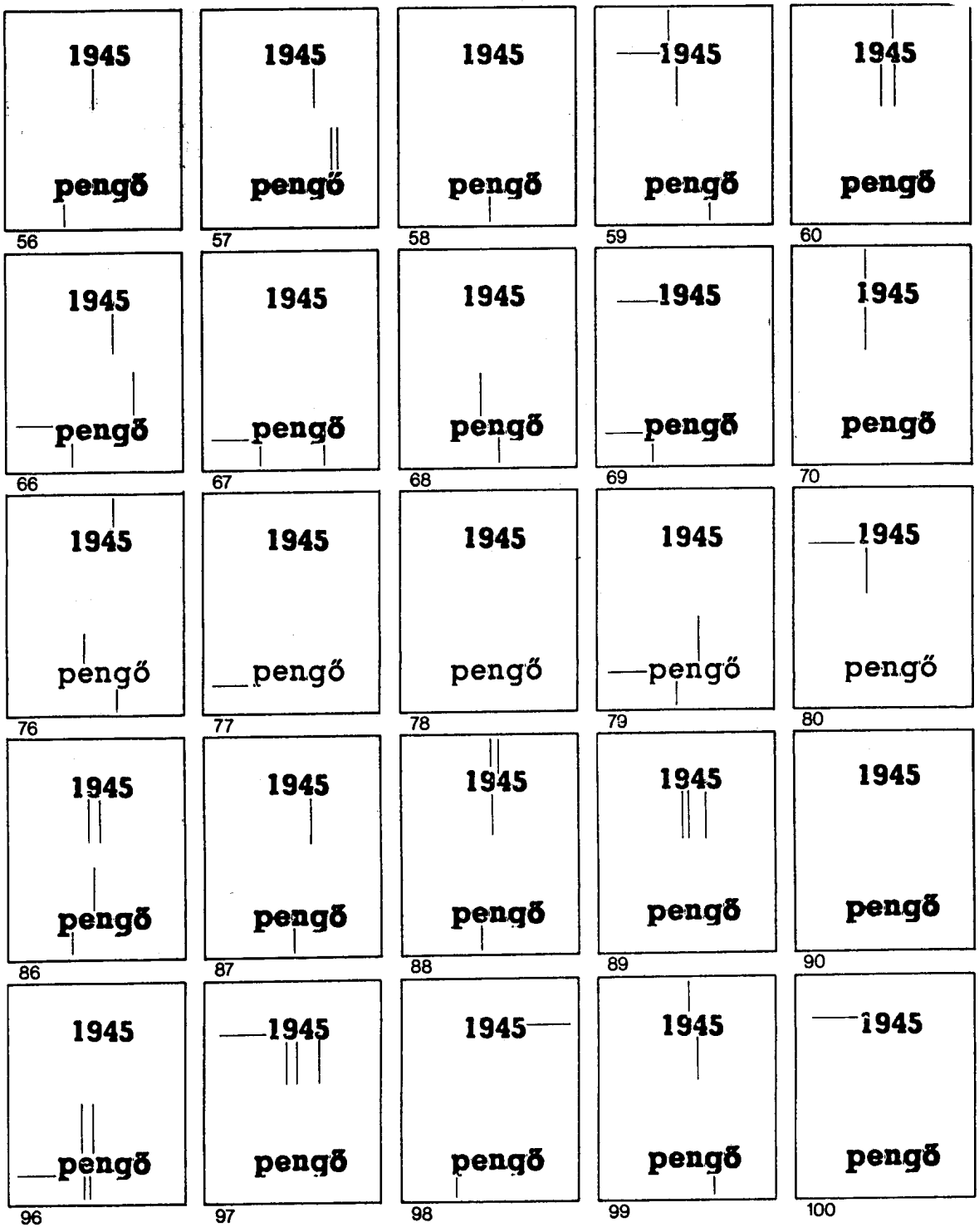
26. Kitörések a **p** betű fejében és a szárból. Két hiány az **e** betűben.
27. A 9-es szám hegyesen végződik.
28. Hiány a 4-es szám átfogójának belső részén, valamint az átfogó jobb oldali kiugró részéből felül.
29. Az **n** betű jobb oldali talpa átlósan lemetszve. Kis horpadás a 9-es függőleges szárának jobb oldalán.
30. Enyhe ívelés a 4-es szám belső felén baloldalt.

36. Kis beszakadás az 5-ös szám belső ívében. A **p** betű felső kiugró része kampószerű.
37. A **g** betű kampószerűen végződik.
38. Kis behorpadás a **p** betű fejében jobb oldalon. Kis beszakadás a 9-es tetején.
39. A **g** betű jobb oldali szárában két kis kitörés.
40. Az 1-es talpa felett és a szár jobb oldalán hiány. Az 5-ös szám zászlójának bal sarka hiányzik.

46. Hiányok az **n** betűben. Ék alakú hiány az **e** betű belső ívében. Két folt alakú hiány a **g** betű szárában.
47. Enyhe kidomborodás a 9-es szám szárának jobb oldalán. Átszakadás a **g** betű fej és szár csatlakozásánál alul.
48. A 9-es szám fejének belső ívében fent kis vízszintes beszakadás. A szám szárának alsó ívében kis ék alakú hiány.
49. Hiány a 4-es szám bal oldali talpában.
50. Beszakadás az 5-ös szám alsó ívében belül. Apróbb hiányok a 4-es szám vízszintes befogójában. A 9-es szám végződése kampószerű.

3. ábra A harmadik ívnegyed jellemzői

51. Hiányok a 9-es számban. kitörések a **p** betű fejében és jobb oldali talpában. Hiány az **e** betű alsó ívében belül, valamint a **g** betű szárában.
52. A 9-es végződésében beszakadás. A **p** betű bal talpának nagyrésze hiányzik.
53. A **p** betű bal talpa hiányzik. Vékony függőleges vonalkák az **e-n-g-ő** betűk között.
54. A 4-es jobb oldali talpa vékonyabb.
55. Az 1-es szárának jobb felső részén kis hiány. Kitörés a 4-es függőleges szárában, bal oldalon.

61. A 9-es csúcsosan végződik. Az **e** betű tetejéből kitörés.
62. A 9-es végződésének jobb sarka hiányzik. Az **n** betű bal oldali szárában mindkét oldalon kitörés.
63. Az **e** betű fejének jobb oldalán enyhe kiugrás. Az **ő** betű jobb oldali ívében kis horpadás.
64. Az 5-ös szám tetején horpadás. Az **n** betű jobb szárán, a talp fölött íves hiány.
65. Az 1-es szám jobb oldali talpa kitörött. A 9-es fejében jobb oldalon ék alakú kitörés.

71. Kitörések a 4-es átfogójában. Az **e** betű befogójában, belül kis hiány.
72. Ék alakú hiány a 9-es belső körívének alsó részén. Kis hiány a **p** betű belső körívének alsó részén.
73. Az 5-ös zászlójának felső sarka letörött.
74. –
75. Hiányok az 1-es jobb oldali szárában.

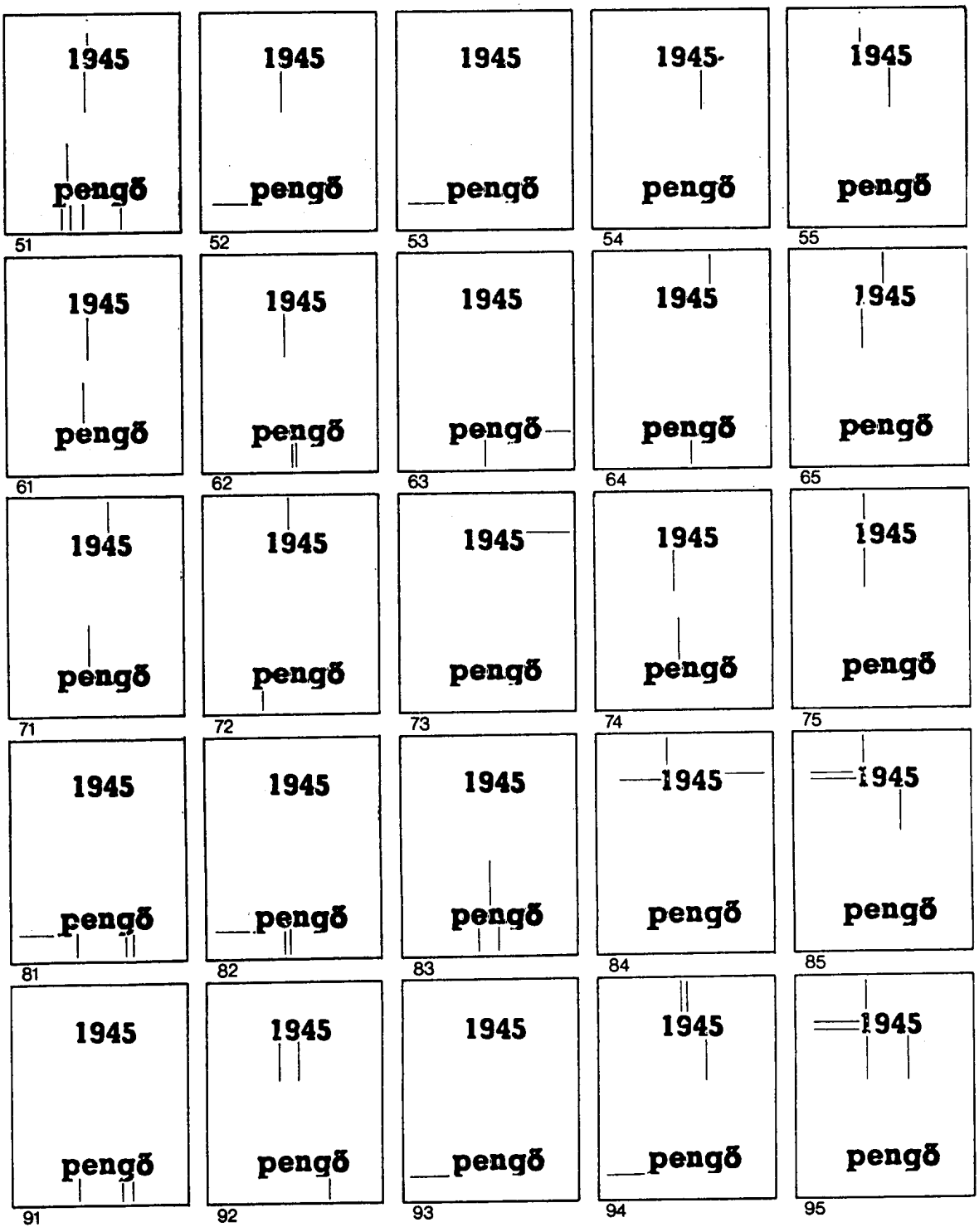
81. Hiány a **p** betű fejében és bal oldali talpában. Két hiány a **g** betű szárában.
82. A p betű bal oldali talpa megszakad. Hiány az **e** betű szárában és ennek végén.
83. Kis hiány az **e** betű alsó ívében belül. Az **n** betű felső kiugró része átlósan lemetszett, valamint a jobb oldali szár a talp felett hiányos.
84. Hiány az 1-es szárában és kis beszakadás a tetején. Ívelt kitörés az 5-ös zászlójának alsó részén.
85. Erősen hiányos 1-es szám. A 4-es szám jobb oldali talpában hiány.

91. Kitörés a **p** betű fejében, jobb oldalon. Ék alakú beszakadás a **g** betű szárának jobb oldalán, valamint kis hiány a betű végződésénél belül.
92. Ék alakú hiány az 1-es jobb talpa fölött a szárban. Horpadás a 9-es jobb oldalán középtájt. Íves hiány a **g** betű szárának jobb oldalán.
93. A **p** betű jobb oldali talpa átlósan letörött. Függőleges vonalka az **e** és **n** betű között.
94. A 9-es fejének belső ívében két kis kitörés. A 4-es jobb talpában íves kitörés. A **p** betű bal talpa rövid, hegyben végződik.
95. Hiányok az 1-es szám szárában, kitörés alul a talpban. Az 5-ös végződésének bal oldalán kis beszakadás.

---

8. ábra Fordított felülnyomatú, normál állású 60/6 filléres bélyeg

4. ábra A negyedik ívnegyed jellemzői

56. Hiány a 9-es szárának bal oldalán. A **p** betű jobb oldali talpa hiányzik.
57. Az 5-ös végződésében kis beszakadás. Két horpadás a **ő** betű felső külső ívében az ékezetek alatt.
58. Ék alakú hiány az **n** betű bal oldali talpa felett a szárban.
59. Az 1-es szárának jobb felső részén íves, a szár bal oldalán középtájon ék alakú hiány. A 9-es hegyben végződik. Kitörés a **g** betű talpában alul.
60. Hiány a 9-es szárában, a 4-es bal oldali talpában, valamint fölötte az összekötőben.

66. A 4-es kiugró része felül hiányos. A **p** betű felső kiugró része átlósan lemetszve, valamint a fej alsó külső részében íves hiány. Az **ő** betű bal felső ívéből ék alakú kitörés.
67. Hiány a **p** betű talpa felett a szárban mindkét oldalon. Foltszerű hiány a **g** betű szárában.
68. Enyhe horpadás az **e** betű átfogójának belső felén. Ék alakú beszakadás az **n** betű jobb oldali szárának belső felén.
69. Hiány az 1-es bal oldali talpa felett a szárban. A **p** betű szárának jobb oldala ferdén kötődik a talpba, valamint a szár bal oldalán ék alakú beszakadás.
70. Hiány az 1-es jobb oldali talpában. A szár jobb oldalán kis beszakadás.

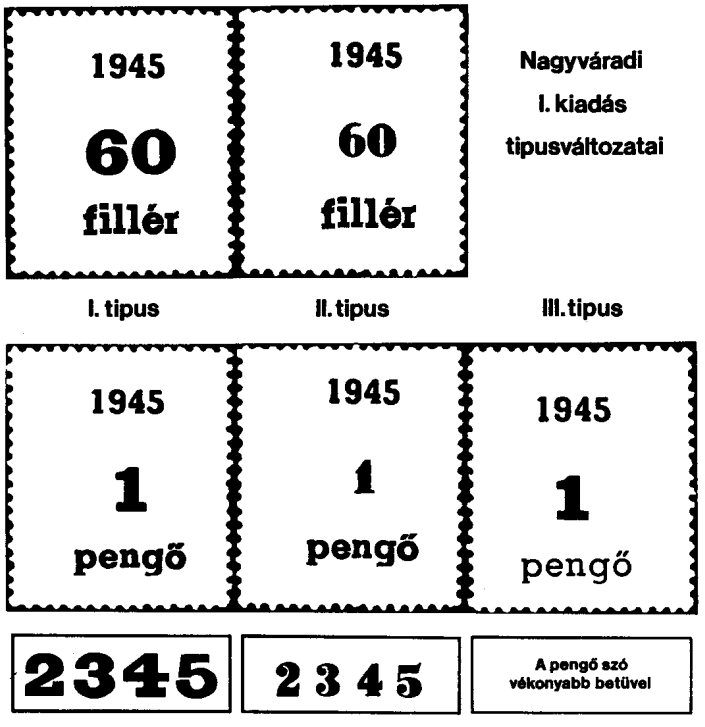
76. Hiány a 4-es szárában, jobb oldalon felül. Íves hiány az **e** betű tetején. Kitörés a **g** betű fejében, bal oldalon alul.
77. A **p** betű bal oldali talpa megszakad.
78. –
79. Kis ék alakú hiány a **p** betű körívének belső felén, baloldalt. Hiány az **e** betű átfogójában alul. Az **n** betű jobb oldali szárában az ívnél mindkét oldalon kis kitörés.
80. Hiány az 1-es bal oldali talpában, valamint a jobb oldali talp felett a szárban.

86. Hiány a 9-es alsó külső ívénél, valamint kitörés a szám végződésénél. Ék alakú apró kitörés a **p** betű belső ívében jobb oldalon. Az **e** betű fejéből jobb oldalon hiány.
87. A 4-es szám szárának jobb oldalából ék alakú hiány. Kitörés az **n** betű bal oldali szárából.
88. Hiány a 9-es tetején és a szám szárában. Apró ék alakú hiány a 4-es bal oldalán. Hiány az **e** betű alsó belső ívéből.
89. Két apró beszakadás a 9-es fejében, alul, valamint a szár jobb oldalán. A 4-es átfogójának végén vízszintes beszakadás.
90. –

96. Ék alakú hiány a **p** betű szárának jobb oldalán. Töredezett **e** betű.
97. Hiány az 1-es jobb oldali talpa felett a szárban. Hiány a 9-es és az 5-ös végződésénél.
98. Kitörés az 5-ös szárának jobb oldalán. A **p** betű bal oldali talpa hiányzik, ék alakú beszakadás a szárban alul.
99. Ék alakú hiány a 9-es tetején. A 4-es belső átfogójában beszakadás. Ék alakú hiány a **g** betű talpának belső felén.
100. Háromszög alakú hiány az 1-es szám feje és szára között.

9. ábra Függőleges irányban elcsúszott fordított felülnyomat a 60/6 filléres és az 1 P/1 filléres bélyegeken

5. ábra A felülnyomat típusai

6. ábra 12-es tömb a három típus kombinációjával (75–78., 85–88. és 95–98. ívhely)

A típusok összefüggései

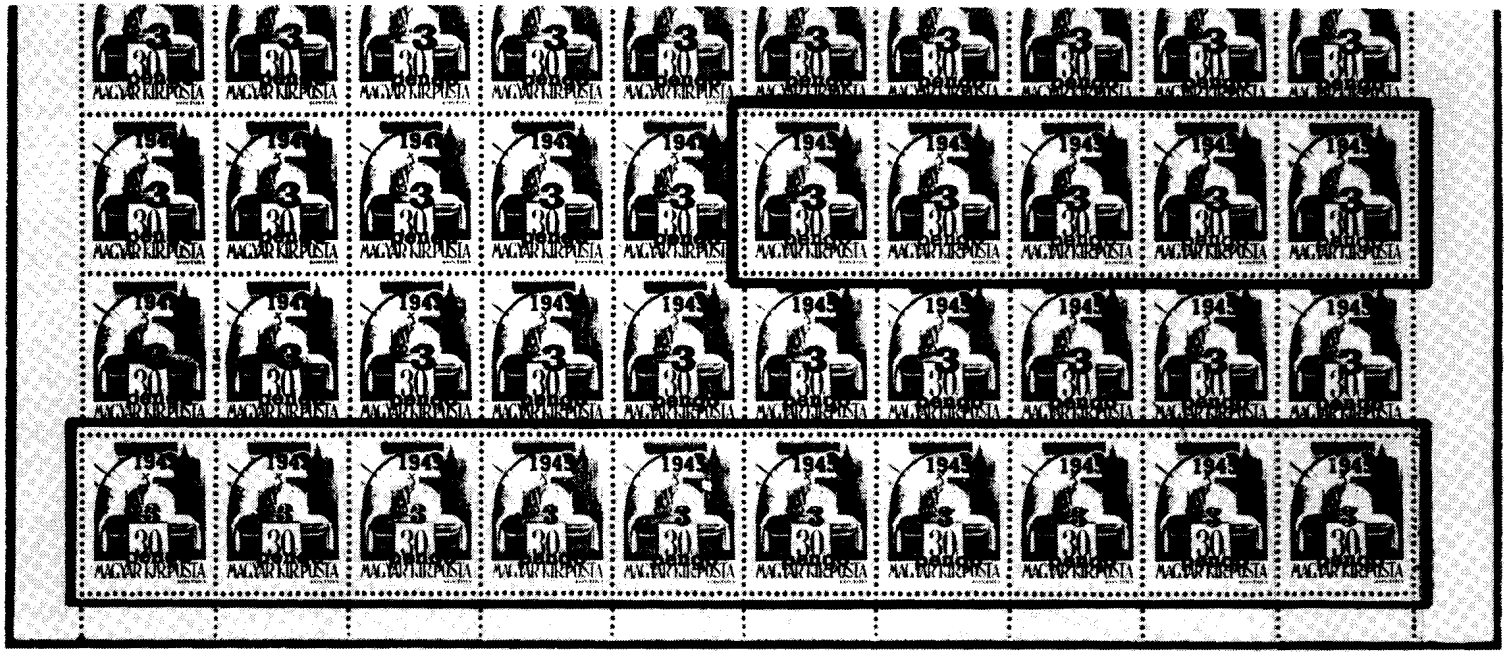
A különböző típusú bélyegek ívben való elhelyezkedése folytán a pengős értékeknél az alábbi kombinációk lehetségesek összefüggésekben:

I+II típusú bélyegek függőleges párban
I+III típusú bélyegek függőleges, illetve vízszintes párban
I+III+I típusú bélyegek függőleges csíkban
III+I+II típusú bélyegek függőleges csíkban

Nagyobb tömbökben és összefüggésekben más variációk is létezhetnek (lásd a *6. és 7. ábrát).* A fordított felülnyomatok esetében ugyanígy fennáll ez a lehetőség. A filléres értékeknél csak az I+II típus függőleges összefüggése lehetséges, a rendes és fordított felülnyomatoknál egyaránt.

Fordított felülnyomású bélyegek

A hadvezér bélyegek 60/6 fillér, 60/8 fillér, 1 P/1 fillér, 1 P/4 fillér, 1 P/5 fillér értékeiből két-két ívet, az 1 P/18 fillér értéknél 7 ívet, az 1 P/30 fillér (Szent Margit) bélyeg egy ívét a postaigazgatóság kívánságára fordított felülnyomással látták el. Ezek a bevételek növelése céljából készültek.

7. ábra A 3 P/30 filléres nyomdai ívének alsó három sora, amelyen jól látható a három típus íven való elhelyezkedése (a 76–80. ívhelyen a III., a 91–100. ívhelyen a II. típus keretezéssel kiemelve)

Az Állami Nagyváradi Postaigazgatóság 1945. II. 26-án kelt, hivatalosnak tekinthető átiratában[4] közli az általa felülnyomatott és forgalomba hozott bélyegek példányszámát, köztük a 7 érték fordított felülnyomását is. A felsorolás nem említi a 2 P/2 fill. portóbélyeget fordított felülnyomással. Ezek létezéséről a nagyváradi bélyegkereskedő Konrád Ferenc is ír 1946-ban megjelent bélyegkatalógusában,[5] amelyben ő is a hivatalossal azonos példányszámokat tüntet fel. A fordított felülnyomású portóbélyegekről az 1974-ben megjelent román bélyegkatalógusban[6] is olvashatunk, a példányszám megjelölése nélkül.

A 6 db fordított 2 P/2 filléres keletkezésének történetét *Rátai Gábor* ismerteti 1982-ben megjelent cikkében.[7] Létrejöttét azzal magyarázza, hogy az alapbélyeg ívrészlete (6 bélyeg) hozzáragadt az alatta lévő ívhez, ezért a sérült bélyegeket kitépték és a helyére fordított állásban beillesztettek egy 6-os tömböt.

---

4 Un raport i Direcţiei poştale Oradea asupra surşarjârii timbrelor ungureşti Filatelie, Bucureşti é. n. p. 1–3.
Korábban a Filatelia c. szaklapban Weisz Andrei közzéteszi a nagyváradi postaigazgatóság 1945. I. 28-án kelt rendeletét a kiadásról. A felsorolásból hiányzik az LP/3 filléres címlet, valamint 7 érték fordított felülnyomását csak megemlíti, a címletek és a példányszám megjelölése nélkül.
La Oradea s'au surşarjal timbrele ungureşti.
Filatelia, Bucureşti é. n. II/3 p. 5–6.

5 România Catalog Filatelia – Catalogul mârcilor româneşti F. Konrad, Oradea 1946, p. 41–42.

6 Catalogul mârcilor postale româneşti Bucureşti 1974 p. 505–506.

7 Romanian Philatelic Studies N. Y. USA Vol. 6, No. 4. 1982. p. 1–4.
G. Rátai: The Oradea I. Issue of 1945.

A FELÜLNYOMOTT BÉLYEGEK PÉLDÁNYSZÁMAI TÍPUSONKÉNT

A magyar bélyegek kézikönyvének sorszáma	A felülnyomott értékek	Az alapbélyegek MBÁ kat. száma	Darabszám			Ívek száma
			I. típus	II. típus	III. típus	
	1943. Hadvezérek					
1	60 fillér/6 fillér	748	1.890	210	–	21
2	60 fillér/8 fillér	749	2.340	260	–	26
3	1 pengő/1 fillér	743	7.650	900	450	90
4	1 pengő/2 fillér	744	255	30	15	3
5	1 pengő/3 fillér	745	255	30	15	3
6	1 pengő/4 fillér	746	14.960	1.760	880	176
7	1 pengő/5 fillér	747	4.080	480	240	48
8	1 pengő/18 fillér	752 fny. piros	23.460	2.760	1.380	276
10	2 pengő/10 fillér	750	8.925	1.050	525	105
11	3 pengő/20 fillér	753	4.930	580	290	58
13	3 pengő/30 fillér	755	10.285	1.210	605	121
16	3 pengő/80 fillér	757	1.785	210	105	21
18	4 pengő/50 fillér	756	1.105	130	65	13
20	5 pengő/12 fillér	751	2.380	280	140	28
22	5 pengő/1 pengő	758	1.700	200	100	20
	Fordított felülnyomás:					
	60 fillér/6 fillér	748	180	20	–	2
	60 fillér/8 fillér	749	180	20	–	2
	1 pengő/1 fillér	743	170	20	10	2
	1 pengő/4 fillér	746	170	20	10	2
	1 pengő/5 fillér	747	170	20	10	2
	1 pengő/18 fillér	752	595	70	35	7
	1944. Szt. Margit					
9	1 pengő/30 fillér	778	1.615	190	95	19
9a	1 pengő/30 fillér	778 fny. arany	85	10	5	1
14	3 pengő/30 fillér	778	4.505	530	265	53
	Fordított felülnyomás:					
	1 pengő/30 fillér	778	85	10	5	1
	1944. Nagyasszonyok					
12	3 pengő/20 fillér	787	935	110	55	11
15	3 pengő/30 fillér	789	1.700	200	100	20
17	3 pengő/80 fillér	792	1.020	120	60	12
19	4 pengő/50 fillér	790	255	30	15	3
21	5 pengő/24 fillér	788	255	30	15	3
	1941. Barnaportó (II.)					
23	2 pengő/2 fillér	149	680	80	40	8
24	2 pengő/3 fillér	150	255	30	15	3
25	4 pengő/4 fillér	151	680	80	40	8
26	4 pengő/6 fillér	152	170	20	10	2
27	4 pengő/8 fillér	153	85	10	5	1
28	4 pengő/10 fillér	154	170	20	10	2
29	4 pengő/12 fillér	155	85	10	5	1
30	4 pengő/30 fillér	160	85	10	5	1

A fordított felülnyomású bélyegek közül az ívnek a nyomdagépbe való elégtelen behelyezése folytán a 60/6 filléres és a 1 P/1 filléres érték egy-egy ívén a felülnyomás függőleges irányba eltolódott. A bélyegképen a fillér szó az évszám fölé került. Ezáltal az ív első, illetve utolsó vízszintes soráról lemaradt a fillér szó *(8. és 9. ábra, 37. és 39. oldal)*.

A nyomda a felülnyomással január 27-én készült el. Az íveket azonnal átszállították a nagyváradi postaigazgatóság épületébe. Előzetes illetményként minden postatisztviselőnek kiosztottak 5 darab 22 értékből álló sorozatot. Aki kívánta, az 5 sorozat átvétele után névértéken vásárolhatott egy sorozat felülnyomott portóbélyeget. Az alkalmazottaknak lehetőségük volt továbbá az összes változatot tartalmazó (fordított felülnyomatok, arany felülnyomású 1 P/30 filléres), 37 bélyegből álló sorozat megvásárlására, 450 pengőért.

A kiadás bélyegeit a gyűjtők és érdeklődők részére a Nagyvárad 1. sz. postahivatal (József Attila u. 12–14.) január 28-án kezdte árusítani (a 22 darabból álló sorozatot 486.30 pengőért). Öt sorozat megvásárlása esetén (28 pengőért) névértéken még egy portósorozatot is adtak.

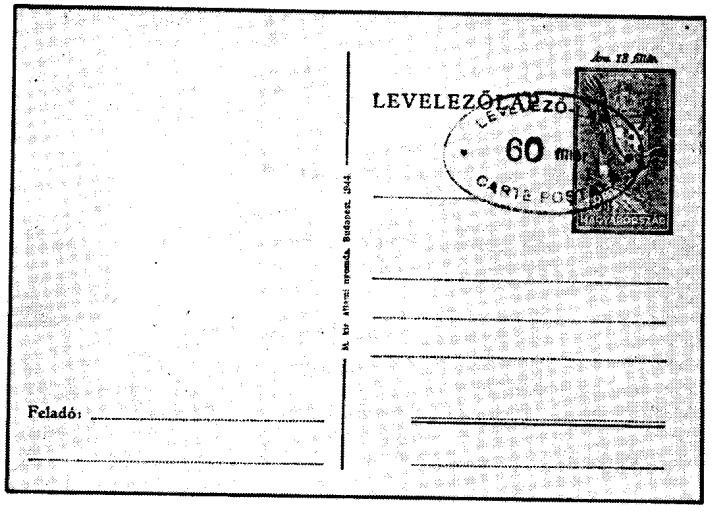
Hamisítványok

A kiadásból többféle jól sikerült hamisítvány ismert. Leginkább a kis példányszámú és a II. és III. típusú bélyegeket hamisították.

A hamisítványok között találhatók eredeti betűkkel, illetve számokkal felülnyomott példányok, melyeket a szétszedett nyomólemez elemeivel készítettek. Az ilyen darabokra jellemző, hogy egyazon bélyegen az 1945 és a pengő szó más-más ívhely jellemzőit viseli, valamint az értékszámokat utólag kézzel nyomták a bélyegre (mozgó számok).

Az egyéb hamisítványok ívhelyre nem azonosíthatók, valamint festékük fekete színe jelentősen eltér az eredetitől (mélyfekete, fényes fekete stb.)

Az 1 P/30 filléres arany felülnyomású bélyeg hamisítványaira jellemző a matt (oxidált) arany és a vörös vagy fekete színű alányomás.

10. ábra Felülbélyegzett 18 filléres díjjegyes levelezőlap

Díjjegyesek

A nagyváradi postaigazgatóság az 1944-es gyártású általános forgalmi díjjegyes levelezőlapok 12 és 18 filléres *(10. ábra)* címleteit (Simády 158., 159.) felülbélyegezte 60 fillér névértékre. A felülbélyegzésre egy ellipszis alakú LEVELEZŐ-LAP * 60 fillér * CARTE POSTALE feliratú gumibélyegzőt használt lila párnafesték színében. A felülbélyegzett levelezőlapok hivatalos példányszáma nem ismert. A gyűjtői tulajdonban levő példányok többsége használatlan.

* * *

A felülnyomott bélyegek nagy részét felvásárolták a gyűjtők és a gyorsan romló pengő értékét megőrizni kívánók. A megmaradt maradványkészletet az igazgatóság a küldemények bérmentesítésére kiadta a három nagyváradi hivatalnak, valamint az igazgatóság területén már működő hivataloknak.

Egy későbbi cikk témája lehet az időszak postaforgalma, a bérmentesítési díjak, az üzemelő hivatalok és azok bélyegzői.

SOLT HUGÓ

Az Abaúj megyei Kishuta községben született, 1901. január 12-én. A Scholtz család hagyományait folytatva (édesapja erdész volt) a Késmárkon szerzett jeles érettségi után a Soproni Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolán tanult és érdemelt ki diplomát. Hivatását szinte haláláig gyakorolta, az 1986-ban megkapott gyémántdiploma átvételéig nyugdíjasként is dolgozott. A természet és az azt barátjává tevő ember szolgálatában gazdag, változatos életpályát futott be. Jelentős szerepe volt a negyvenes évek elején a kárpátaljai erdei vasutak tervezésében és építésében.

Bélyeggyűjtőként elsősorban az inflációs kiadások terén járt élen, de jól ismerte a vele egyidős huszadik század valamennyi magyar bélyegét és ezek különlegességeit. A Hungáriában, majd a II. kerületi Körben szolgálta a magyar bélyeggyűjtést. Alapító tagja volt a Tudományos Munkaközösségnek – egy időben alelnöke is – és idős kora ellenére is szorgalmasan látogatta a postatörténeti szakosztály összejöveteleit. Írásaival – több ízben a Philatelicában is – és sikeres kiállítási anyagaival egyaránt példát mutatott az inflációs kiadások és a Hivatalos bélyegek feldolgozásához, érdekességeik közkinccsé tételével. Gyűjteményének 120 kiállítási lapja ma már a Bélyegmúzeum tulajdona.

Életútja 1988. július 25-én ért véget a János Kórházban. Filatéliai életünk egyik szorgos, hűséges építőmunkását vesztettük el benne. Fájdalommal búcsúzunk tőle, de teljes életpályáját tekintve megnyugvással, munkáját folytatva, emlékét szeretettel őrizve.

Figyelmébe ajánljuk

KÖNYVISMERTETÉS

ERDÉLY ÉS A RÉSZEK TÉRKÉPE ÉS HELYSÉGNÉVTÁRA

A kiadvány *Lipszky János* műve (1806) alapján készült és a következő részeket tartalmazza:

Átnézeti térkép	2 oldalon
Korabeli térkép és jelmagyarázat	43 oldalon
Címerek	9 oldalon
Helynévmutató	190 oldalon
Kiegészítés, magyarázatok, történelmi áttekintés, irodalomjegyzék stb.	35 oldalon.

Szerkesztette *Herner János,* megjelent 1987-ben Szegeden, a PENNA Kisszövetkezet gondozásában (Franklin Nyomda). A könyv ára 330,– Ft.

A mű tanulmányozása jelentős segítséget nyújt a Kárpát-medence keleti részén elterülő *Erdély és a Részek (Partium)* megismeréséhez földrajzi, történelmi, helynévírási stb. vonatkozásban.

A térkép érdekessége, hogy azok lapjain stilizált postakürttel jelölték azokat a helységeket, amelyekben akkor postaállomás működött.

Hrabál László

INDEX

1 *Ferenc Nagy sen. (Budapest): Antecedents and history of the airmail (Repülő Posta) of 1918 – Part II.*

The article deals with one of the most interesting chapters of the Hungarian aerophilately, the antecedents and history of the issue of the first Hungarian airmail stamps. The author – who received recognitions with his 1918 material, containing about 50 airmail documents of the 1918 flight, at international exhibitions – gives a comprehensive picture about this issue on the basis of the documents in his posession, further based on the data of those documents he happens to know, surpassing in number many times those he posesses, gives an aid to the judgement of the authencity of the airmail letters with this issue, to their evaluation and mentiones the specialities of the stamps, even their fakes.

2 *Dr. Zoltán Palotás: The supplementary postage cancels in 1940*

This article deals with the so called "supplementary" (substitute) cancels of the late Royal Hungarian Post, used in the territories of North-Transylvania reattached from Rumania to Hungary according to the second Vienna-award of 1940. The postal use of these rubber – and steel – numeral cancels (without locality names) was very short, a few weeks only; consequently they are scarce. The author gives also the main statistical data for this territory. The place of the localities on the map is illustrated by a quadratic network.

3 *Gábor Voloncs: Local overprints of Nagyvárad in 1945.*

The author makes known – after a summary of the historical situation – the circumstances of the origin of the issue and discribes the printing procedure in detail. He gives a new approach against some earlier theories, the production of sheets of 100, verified by the distinguishing marks of the sheet positions. The latter are shown in detail (per sheet quarters, with Figures and description). The types of overprints as well as their position in the sheet are also described, like the inverted overprints. Fakes and stationery postcards are also mentioned.

HUGO SOLT †

Please note
- Book review
- Accompanying documents of special delivery (express) letters (1873).

SOMMAIRE

1 *Ferenc Nagy (Budapest): Précédents et histoire de la Poste Aérienne de l'année 1918 – 2ème partie.*

Cet article s'occupe d'un des plus intéressants chapitres de l'aérophilatélie hongroise: l'émission du premier timbre de la poste aérienne hongroise, par ce qui a précédé cette émission et de son histoire. L'auteur qui a pris part avec un grand succès à plusieurs expositions internationales, avec un matériel de plusieurs centaines d'objets de la poste de 1918, en se basant sur le matériel en sa possession, ainsi que sur les données du matériel très nombreux qu'il connait, donne une idée générale de ces émissions, aidant leur évaluation, indiquant les particularités de ces timbres et même les falsifications qui s'y trouvent.

2 *Dr. Zoltán Palotás: Les cachets supplémentaires de Hongrie en 1940.*

L'article décrit les cachets dits "supplémentaires" de l'ancienne Poste Royale Hongroise, utilisés dans les territoires rattachés de Roumanie à la Hongrie en 1940, selon le 2ème arbitrage de Vienne (Transylvanie du Nord). Ces cachets étaient de coutchouc et d'acier portant un numéro (au lieu du nom de la localité). Leur utilisation postale a été de très courte durée (quelques jours ou semaines) et par conséquent ils sont très rares. La localité où ils furent utilisés sont indiqués sur la carte par un réseau de carrés.

3 *Gábor Voloncs: Surimpression des timbres de l'émission locale de 1945 de Nagyvárad.*

L'auteur donne un court aperçu de la situation historique de l'époque, fait connaitre ensuite les circonstances ayant donné naissance à cette émission, puis expose le procédé typographique utilisé. Il donne par la suite un nouveau point de vue d'approximation, opposé à la théorie d'alors sur la méthode d'impression utilisée dans l'exécution de la planche de 100, confirmant ainsi les signes distinctifs de celle-ci. Il présente également en détail ces signes distinctifs par des dessins sur quarts de feuille, puis fait connaitre les types de surimpression, leur place sur la feuille, les timbres avec surimpressions renversées. Enfin aborde la question des faux et des cartes postales avec valeur imprimée.

HUGO SOLT †

Nous vous recommandons:
- Compte rendu sur les livres
- Document accompagnant les envois express (1873).

Ára: 40,– Ft

INHALTSVERZEICHNIS

1 *Ferenc Nagy sen. (Budapest): Die Vorgeschichte und Historie der Flugpost 1918. – II. Teil*

Der Artikel beschäftigt sich mit einem der interessantesten Kapitel der ungarischen Aerophilatelie, mit der Vorgeschichte und Historie der ersten ungarischen Flugpostmarke. Der Autor, der mit seinem unfangreichem Material aus 1918 an zahlreichen internationalen Ausstellungen Anerkennung gefunden hat, gibt umfassendes Bild über diese Ausgabe. Auf Grund seines eigenen Materials, und darüber hinaus, auch auf Grund der noch unfangreicheren, ihm bekannten Daten und Dokumente bietet er Hilfe zur Beurteilung der Echtheit der Poststücke, und deren Bewertung, Er berichtet über Spezialitäten, und auch über Fälschungen.

2 *Dr. Zoltán Palotás: Ersatzstempeln von 1940 in Ungarn.*

Der Artikel beschreibt die sog. Ersatz-Stempeln der ehem. Kgl. Ungar. Post, welche in den von Rumänien an Ungarn infolge des 2. Wiener Schiedsspruches v. J. 1940, zurückgegliederten Gebieten, im Gebrauch waren. Der postalische Gebrauch war sehr Kurzfristig: einige Tage bzw. Wochen, demzufolge sind diese Gummi- und Stahl-Nummerstempeln (ohne Ortsangabe) sehr selten. Der Platz der Ortschaften an der Karte wird mit einem Quadratnetzsystem vorgeführt.

3 *Gábor Voloncs: Die örtliche Überdrucks-Ausgabe von Nagyvárad von 1945.*

Der Autor beschreibt nach einer kurzen Zusammenfassung der historischen Lage die Umstände der Entstehung der Ausgabe, und danach das Druckverfahren selbst im Detail. Er gibt im Gegensatz zu manchen früheren Theorien eine neue Annäherung, die Fertigung einer 100-er Druckplatte, begründet mit den Bogenplatz Erkennungszeichen. Die letzteren werden auch ausführlich vorgeführt (pro Bogenviertel, mit Zeichnungen und Beschreibung). Die Typen der Überdrücke, sowie deren Positionen in den Bögen werden ebenfalls bekanntgegeben, sowie die Umgekehrten Überdrücke. Auch auf Fälschungen und auf Ganzsachen-Postkarten wird hingewiesen.

HUGO SOLT †

Bitte beachten Sie
- Buchbeschreibung
- Begleitdokumente der Express Sendungen (1873).